

כי ברבים היו עמדי
לקט מתוך דברי
הגה"צ רבי מנחם
ארלנגר שליט"א
בסעודות י"ט כסלו
מזהותו של יום

נשמתי דאורייתא
בדף היומי
לדגל י"ט כסלו:
מאן דבעי למהווי
הסידא
לקראת ימי ההנוכה:
מצוות נר חנוכה
מזארת ביפעת אור
תורת החסידות

רבי מקרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

שערים המצוינים בהסידות

שיחה מאלפת ורבית תוכן עם הגה"ח
הרב יוסף ישעיה בריון, רבה של שכונת
קראון הייטס, על לימוד החסידות ודרכי
החסידות וקנייניהם

מגיד דבריו לעם ישראל

במלאת שנת ה-250 להסתלקות מורנו כ"ק
הרה"ק רבי דוב בער, המגיד ממעזריטש זי"ע: שיחה
עם עורכי הביאור החדש לספרו 'מגיד דבריו ליעקב'

לשמחה מה זו עושה? כך הורה לנו הרבי זי"ע

אלו דבריו המפורשים של הרבי בי"ט כסלו תשל"ד, בעוד העם מולו הלום רעם, עמוס אימה ותלאות ממוראות מלחמת יום הכיפורים:
"זהו גם המענה לדעת השואלים, שלכאורה, יש זמן לכל דבר, 'עת לשמוח', כך, שי"ט כסלו בזמן כזה הוא אמנם זמן של שמחה, אבל
צריך לדעת עד כמה וכיצד וכו'. ובכן, המענה הוא - שאדרבה: כיון שיש צורך בהמתקה מיוחדת, וכאמור, לא רק שיתבטלו הדינים,
אלא שמזה תבוא טובה, וטובה שיהי' בה ענין של המתקה - הרי דוקא זמן זה מתאים לשמחה, ושמחה אמיתית".

יריד התפילה הגדול

ספרים שבוקעים רקיעים

חסידות מבוארת
תפילה

סידור טעמו וראו שבת

סידור נועם אלימלך

סידור עם דא"ח 2 כרכים
אדמו"ר הזקן

חדש!
ביריד!
90

בעל שם טוב
תפילה

סידור עם לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן

שערי תפילה
היכל מנחם

אש העבודה תפילה
אש החסידות

השקה!

קונטרס התפילה והעבודה
אדמו"ר הרשב"ב מליובאוויטש

שורש מצוות התפילה
לאדמו"ר הצמח צדק
עם ביאור הרב שטיינזולץ

חדש!
חלק ב'

ואני תפילתי 2 כרכים
הרב ניסן מינדל

שוה לכל נפש תפילה
הרב משה שילת

טיב התפילה
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ

השקה!

אוסף אמרים
תפילה

חדש!
חלק ב'

מעמקי נשמת
הרב מנחם ברוד

שערי תפילה ומנהג
הרב מרדכי שמואל אשכנזי

אליך נפשי אשא
הרבנית ויגורש

חדש!

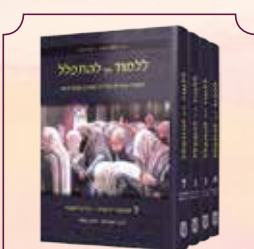

פשוט חסידות
תפילה

ללמוד איך להתפלל
שבת 4 כרכים
הרב שניאור זלמן גופין

הושלמה!
הסדרה!

ללמוד איך להתפלל
חול 4 כרכים
הרב שניאור זלמן גופין

www.sifreiorhachaim.co.il - כנסו עכשיו

הכניסה
חופשית!

י"ט כסליו
יריד ספרי החסידות

אלפי ספרים במחירים מיוחדים!
ט"ז-כ' בכסלו, בנייני האומה ירושלים

יריד החסידות
פארק משה - נר אברהם יצחק

ספרי
אור החיים
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם

נשים
רביעי ט"ז בכסלו (30.11) מ-10:00 בבוקר עד 24:00 בלילה
חמישי י"ז בכסלו (30.11) מ-10:00 בבוקר עד 13:00 בצהריים

גברים
חמישי י"ז בכסלו (30.11) מ-13:00 בצהריים עד 1:00 בלילה
מוצ"ש י"ט בכסלו (2.12) מ-20:00 עד 1:00 בלילה
ראשון כ' בכסלו (3.12) מ-10:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

י"ט כסלו החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיית נפשנו ניתן לנו

אירוע המרכזי י"ט כסלו

חג הגאולה ויום הילולת המגיד ממעזריטש זיע"א

ניגוני שמחה
והתעוררות
עם נאור כרמי
ומקהלת
'נרננה'

משא מפי גאון ישראל הינוקא
הרב שלמה יהודה בארי
שליט"א

התזמורת מלווה מלכה

הרה"ח הרב
יצחק שפירא
שליט"א

הרה"ח הרב
פינחס וואלאך
שליט"א

הרה"ח הרב
אפרים דמיחובסקי
שליט"א

דברי התעוררות
מהמשפיע
הגאון החסיד
הרב מענדל ווכטר
שליט"א

אולם תצוגות - בנייני האומה // מוצש"ק פרשת וישלח בשעה 20:30

יריד החסידות פתוח מ 20:00 עד 01:00 בלילה

חג הגאולה י"ט כסלו ושיוכותו לכלל ישראל

בריש גלי

מאז מתן תורה, התחילה גשמיות העולם להתברר עוד ועוד על ידי קיום התורה והמצוות בגשמיות, אבל האלוקות עדיין הייתה מאוד בהסתר ולא נתגלה בפני הבריות. במשך הדורות, היו יחידים סגולה שעסקו בתורת הנסתר, עד שהגיע עוד שלב בכירור העולם, כאשר רשבי" עסק בפנימיות התורה, לימד את סודותיה לחבורתו הקדושה והראה בתורתו כיצד הקב"ה מסתתר בתוך כל פרט ופרט מהתורה ומהבריאה.

עם זאת, במשך השנים היה ספר הזוהר גנוז, וגם כאשר כבר נמצא והתגלה עדיין נותר כספר החתום, עד שבא האר"י ז"ל ופירש והרחיב לכל את ספר הזוהר ותורת הקבלה, וכפי שאמר (הקדמת הר"י לשער ההקדמות) "דוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה", וכל ההגבלות שנאמרו במסכת חגיגה (יא, ב) "איך דורשין מעשה מרכבה" וכיצא בזה אינן תקפות בזמננו.

אולם גם האר"י הקדוש לא הפיץ את סודות התורה לכל עם ישראל, אלא לימד את פנימיות התורה רק ליחידים סגולה. ורק בימי הבעש"ט התקדם תיקון העולם לעוד שלב חדש בהכנתו לביאת המשיח, כאשר הבעש"ט ותלמידיו הקדושים הופיעו בעולם ופרסמו את פנימיות התורה לכולם, בדיבורי קודש המלהיבים את הלב ומעוררים אותו לעבודתו יתברך.

הבעש"ט כתב על כך מפורשות במכתבו הידוע (סוף ספר תולדות יעקב יוסף): "בראש השנה שנת תק"ז עשיתי השבעת עליית הנשמה... וראיתי דברים נפלאים במראה כו' עד שנכנסתי להיכל משיח ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבעת הרועים... ושאלתי את פי משיח אפרים אתי מר? והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה".

נכדו של הבעש"ט, הדגל מחנה אפרים (בפרשת בשלח) מבאר על פי זה את הפסוק (שמות יד, ח): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ בְיַד רָמָה", ותרגמו "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִפְקְדוּ בְרִישׁ גְּלִי", וכה פירש: "מרומז בפסוק 'ובני ישראל יוצאים' מן הגלות, 'בריש גלי', 'בריש' ראשי תיבות: ר'בי ישראל ב'יעל ש'ם, (וכן ראשי תיבות ר'בי שמעון ב'ן יוחאי, וכן ר'בי יצחק ב'ן שלמה - האר"י ז"ל), 'גלי', היינו כשיתגלה תורתו ויפוצו מעיינותיו או יפקון מן גלותא". כלומר, הדרך לתקן את העולם ולהביא את המשיח היא על ידי לימוד פנימיות התורה,

האבות קיימו את כל מצוות התורה, אך עבודתם היתה רק בבחינת "ריח" | במתן תורה התבטלה ה"גזירה", ועדיין האלוקות נותרה נסתרת מעיני הבריות | הופעת החסידות היא טעימה מתורתו של משיח, אז יראו כל בשר כי פי ה' דיבר

היה ברוחניות, כדאיאת במדרש (שיר השירים רבה על הפסוק שם א, א.) "לְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ טוֹבִים שְׁמֵן תּוֹרָה שְׁמֵךְ" - "כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו". האבות פעלו ייחודים נשגבים בעיקר בעולמות העליונים, אבל האור האלוקי לא חדר בעולם הגשמי. בעבודתם של האבות לא היה הכוח לחבר את העולם הגשמי עם האור האלוקי - עם עצמותו ומהותו של הקב"ה, ולכן הקדושה שהם פעלו הייתה רק בבחינת "ריח" - הארה והתפשטות מן המקור, ולא הופעה של הדבר בעצמותו.

כדוגמה לזה, מובא בווהר (חלק א קסב, א) שהעבודה הרוחנית שעשה יעקב אבינו עם המקלות בשקתות המים היתה שייכת לאותם העניינים שנפעלים לאחר מתן תורה על ידי מצות תפילין. אך עם כל זה, גם אחרי שיעקב אבינו עשה מה שעשה בייחודים עם המקלות, לא היה במקלות הללו שום קדושה. לעומת זאת, לאחר מתן תורה, כאשר יהודי נוטל קלף גשמי וכותב עליו בדיו ולפי כללי ההלכה "שמע ישראל", יש בזה קדושה, והקלף טעון גניזה.

לאחר מכן, במשך הדורות, כתוצאה מעבודת האבות וגלות מצרים, הוכן העולם למתן תורה, ואז התחיל שלב חדש בתיקון גשמיות העולם, וכדברי אדמו"ר הזקן (בתניא שם): "וגם כבר היה לעולמים מעין זה [בדומה להתגלות האלוקית שבימות המשיח] בשעת מתן תורה". כלומר, על ידי קיום התורה והמצוות 'מבררים' את הגשמיות והטבע ומקדשים אותם, כדאיאת במדרש בקשר למתן תורה (שמות רבה יב, ג): "משל למה הדבר דומה, למלך שגזר ואמר: בני רומי לא ירדו לסוריא, ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם גזר ואמר (תהלים קטו, טז): 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'. כשבקש ליתן התורה, בטל את הגזירה הראשונה ואמר: התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר (שמות יט, כ) 'וירד ה' על הר סיני', וכתוב (שם כד, א) 'ואל משה אמר עלה אל ה'".

תורה הקדושה פותחת במעשה הבריאה, ומיד בתחילתו היא מדגישה את המטרה והתכלית של הכל: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ... וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר לְמַלְךְ הַמְּשִׁיחַ". וכך על הכתוב "וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם", אמרו: "זה רוחו של משיח, דכתיב (ישעיהו יא, ב) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' (ראה ילקוט שמעוני בראשית א, ג).

אם כן, הרי שכל התכלית של בריאת העולם היא בשביל ימות המשיח, וכלשון אדמו"ר הזקן בתניא (פרק לו): "ונודע שימות המשיח, וכפרט כשיחיו המתים, הם תכלית ושלימות בריאות עולם הזה, שלכך נברא מתחילתו".

נשווה בנפשנו את משמעות הדברים בפשטות: האבות הקדושים ומשה רבינו ע"ה, התנאים והאמוראים וכל הצדיקים הנמצאים בגן עדן זה אלפי שנים, שם הם עולים כל הזמן ממדרגה למדרגה בבחינת "לכו מחיל אל חיל", הנה בזמן ביאת משיח הם עתידים לעזוב את כל המדרגות של גן עדן וירדו שוב כאן למטה בתחיית המתים, כדי לעבוד את השי"ת בעולם הזה הגשמי באופן הנעלה שיהיה לעתיד לבוא. הלא דבר הוא.

יש החושבים בטעות, שהיות ועם ישראל נתון בצרות ובגלות וכו' לכן צריכים אנו את המשיח שיגאל אותנו... כמוכן, זו טעות. אדרבה, תכלית כל בריאת העולם כבר מראשיתו היא כדי שגיע המצב של ימות המשיח, שבהם יהיה "ונגלה כבוד ה'". אלא שכדי שהעולם יהיה 'כלי' ראוי ומוכן לגילויים האלוקיים הנפלאים שיהיו לעתיד לבוא, נדרש לעבור תחילה את כל השלבים כולל הגלויות, ועל ידי זה מתקנים ומכינים את העולם לתכליתו - ימות המשיח.

תיקון זה של העולם נעשה שלב אחרי שלב, וככל שמתקרבים יותר לביאת המשיח מתגלה האור האלוקי יותר ויותר. בתחילה הייתה העבודה של האבות שעיקרה

שהרי אז העולם יהיה במדרגה רוחנית עליונה, כנאמר (ישעיהו מ, ה) 'וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר', וכפי שהרמב"ם כותב (בסוף הלכות מלכים): "ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות... ולא יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים, ויודעים דברים הסתומים, וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם, שנאמר (ישעיהו יא, ט) 'כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת ה' כְּמֵים לַיָּם מְכֹסִים'". הפצת פנימיות התורה ותורת החסידות, אם כן, היא הדרך הסלולה להכשרת עם ישראל והעולם לקליטת גילויים נשגבים אלו בימות המשיח.

כך כותב רש"י בשיר השירים על הפסוק (א), 'יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דִּדְיָךְ מִיַּיִן', וזו לשונו: "שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים, ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע, ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתור צפונותיה, ומלילים פניו לקיים דברו, וזהו 'ישקני מנשיקות פיהו'".

יום טוב כללי

בעולם מקובל לחשוב, שהמיוחד בתאריך י"ט כסלו - חוץ מהיותו יום ההילולא של המגיד ממזריטש זי"ע, שהשנה 250 שנה להסתלקותו - הוא בזכות שמו 'חג הגאולה' המצוין בחסידות חב"ד, כיון שבו נגאל אדמו"ר הזקן ממאסרו.

האמת היא כמובן רחבה הרבה יותר. י"ט כסלו זהו יום טוב עבור כלל עדות החסידים וכלל ישראל, וכפי שאדמו"ר הזקן כתב בעצמו במכתבו הידוע, לאחר שיצא ממאסרו, להרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב ולהרה"ק ר' ברוך ממזיבו זי"ע (אגרות קודש, מכתב נט), שהמלחמה של המתנגדים לא הייתה נגדו באופן אישי, אלא למעשה כלפי דרך הבעש"ט הק': "כי עיקר המלחמה אשר שמו פניהם ללחום על תורת הבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו דווקא".

כידוע, כל דבר המתרחש בעולם הזה משתלשל מלמעלה. וכפי שקיבלנו מרבותינו, באותה עת התעורר קטרוג בשמים על כך שבדרכו של אדמו"ר הזקן הולכת תורת החסידות ומופצת בחוצות יותר ויותר ומגיעה לכל מוח ולב חפץ, עד שהדברים מקבלים את שפת הנפש האנושית - בדרך של חכמה בינה ודעת, דבר שאינו יאה לכאורה כלפי תורה עליונה שכזו. והקטרוג למעלה גרם לכך שבעולם הזה תתהווה מסירה והלשנה על אדמו"ר הזקן, עד שרצו ממש להתפטר ממנו ח"ו.

על פי הסדר של התורה, יש בה חלוקה

לתחומים שונים הנקראים פרד"ס - פ"שט ר"מז ד'רוש ס'וד, וחלק הסוד אמור להישאר באופן נסתר. אדמו"ר הזקן, לעומת זאת, דגל בשיטה שכבר הגיע הזמן לפרסם את פנימיות התורה ותורת הבעש"ט באופן נרחב, הרבה יותר מדרכם של חבריו תלמידי המגיד, ולכן היה נושא בפני הציבור ריבוי מאמרי חסידות ובאריכות גדולה כדרכו. הגילוי הזה גרם לקטרוג גדול למעלה, וחייו ותורתו של רבנו עמדו בסכנה. ומשכך, כאשר ביי"ט כסלו יצא לחופשי לביתו ולעבודתו בקודש, התקבל הדבר כגושפנקא מן שמיא שדרכו זו היא הדרך הנכונה עבור עם ישראל בדורותינו אלה.

הצורה בה התנהלו הדברים - התעוררות הקטרוג הקשה, וכל מה שהיה בינתיים עד לביטולו - איננה מקרית ואינה כדבר שבדיעבד, אלא כנראה כך היה צריך להיות מלכתחילה. כשם ששטר שיצא עליו ערעור ואחר כך קיימיהו בבית דין מקבל תוקף הרבה יותר חזק משטר רגיל, כמו כן אחרי שהתבטל הקטרוג מלמעלה על פרסום תורת הבעש"ט היא התחזקה וקיבלה תוקף מיוחד לפעול את פעולתה בעולם עד ביאת המשיח.

ברור לכל, אם כן, שהגאולה של י"ט כסלו שייכת לכל חסיד באשר הוא, וכך גם לכל אחד מישראל הרוצה להשתתף בעבודת תיקון העולם והכנתו לקראת ביאת המשיח, דבר שנעשה על ידי פרסום ולימוד תורת הבעש"ט. ביום זה, בו התבטל הקטרוג, ניתן הכוח מלמעלה ללמוד ולפרסם את פנימיות התורה ודרך הבעש"ט, בנתיבות שסללו תלמידיו ותלמידי תלמידיו, לאמץ אותה אל מוחנו ולבנו ולצערוד עמה לקראת הגאולה האמיתית והשלימה.

פדה בשלום נפשי

באותו מכתב, אדמו"ר הזקן כותב: "וכשהייתי קורא בספר תהלים בפסוק 'פדה בשלום נפשי', קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו, יצאתי לשלום. ואסיים בשלום מה שלום".

כידוע, כל מילה של אדמו"ר הזקן מדודה ושקולה בתכלית הדיוק - כמו לשון הראשונים ממש, כפי שניכר בסגנונו בשולחן ערוך ובספר התניא. אדמו"ר הצמח צדק סיפר, שפעם ראה איך אדמו"ר הזקן מתעמק מאוד, ואמר לו שכבר שיש שבועות הוא חושב על מילה אחת בתניא, האם לכותבה עם האות ו' או בלי... אצל כל הצדיקים היה כך - לא כתבו סתם, אלא בכל אות ואות יש ייחודים ועניינים נשגבים, וכמובן שכך הדברים אצל אדמו"ר הזקן.

מכל מקום, הרעיון של 'פדה בשלום נפשי' הוא, שיש הדגשה על כך שהגאולה והפדייה

מהמאסר והגלות תהיה בשלום דוקא. זאת משום שאחד הדברים שהחסידות נותנת ליהודי, הוא תיקון כזה שהוא ב'שלום'. בלי תורת החסידות, עבודת ה' היא בדרך של מלחמה. כל ספרי המוסר, ראשונים ואחרונים, כגון הראשית חכמה ושל"ה וכיוצא בזה שאר הספרים הקדושים, נותנים עצות איך להתגבר על היצר הרע באופן של מלחמה. לעומת זה, אדמו"ר הזקן הלך בדרך אחרת לגמרי שהיא דרך הבעש"ט, ואדמו"ר הזקן הרחיב ופרסם אותה באופן נפלא.

במלחמה, אפילו אם מנצחים, האויב נשאר אויב, אלא שמתגברים עליו ומכניעים אותו. לכל אדם יש נפש בהמית, שהיא האויב האמיתי. ועד הופעת הבעש"ט היתה הדרך ללחום ולהתגבר עליה - בסיגופים ותעניות. לעומת זאת, כשלומדים חסידות כרבעי מגיעים למסקנה שבכלל אין אויב! כשלומדים ומבינים שכל העולם הוא אין ואפס ממש ואין עוד מלבדו, על ידי זה מוציאים את כל ה'ירוח' של העולם הזה ותאוותיו.

דוגמה לדבר ניתן ללמוד ממידת הכעס. יש ספרים לרוב המדברים על גנות המידה וחומרת הכעס וכו', כשכולם בנויים בדרך דומה - להסביר את חומרת העניין, העונשים וכדומה, וכדברי חז"ל "כל הכועס כל מיני גיהנום שולטין בו" וכיוצא בזה (ראה נדרים כב.).

אך בחסידות יש דרך אחרת לדבר על כך (ראה תניא אגרת הקודש כח). אדמו"ר הזקן מדבר בתניא באריכות על ענין אחדות ה', שהקב"ה מחיה ומהווה את הכל בכל רגע ורגע, ובדרך אגב הוא מזכיר שלפי זה מובן מאמר רז"ל (שבת קה): "כל הכועס כאילו עובד עכו"מ"... הוא לא נפגש ולוחם עם הכעס פנים אל פנים, אלא עוקף אותו.

וכלשונו בתניא (פרק יב): "שמעט אור גשמי דוחה הרבה מן החושך שנדחה ממנו מאליו וממילא", כלומר, לא נלחמים עם החושך ולא מגרשים אותו במקלות, אלא עוסקים בהעלאת אור וממילא אין חושך יותר.

במקום ששורצים בו עכברים ושרצים אפשר להלחם אתם בכל מיני דרכים, אבל הדרך הכי פשוטה היא להדליק אור ואז כולם בורחים. החסידות באה להאיר. כשלומדים חסידות רואים את היוקר של כל מצוה, של כל מילה בתורה, לומדים מה זה משיח ומדברים על "ונגלה כבוד ה'". כך מתעלים למצב גבוה יותר ולאטמוספירה אחרת לגמרי. וממילא, כל הדברים הגשמיים כבר אינם תופסים מקום.

זהו העניין של פדייה בשלום: מסלקים את כל החומריות של העולם הזה על ידי שמאירים את הנשמה והעולם באורה הפנימי של התורה. וכן תהיה לנו.

צילום: אהרן סרימן

הע את אלהי אביך ועבדהו

שיחה מאלפת ורבת תוכן עם הגאון החסיד הרב יוסף ישעיה ברזין, רבה של שכונת קראון הייטס, על לימוד החסידות, השקפת תורת החסידות אודות מכמני חייו של יהודי עובד ה', נקודת המבט המעשירה שלה על חיי תורה ומצוות, על התוועדות חסידית ומעלותיה, על הדרך הנכונה ללימוד חסידות כל חד לפום שיעורא דיליה ומעגל יומו של רב פוסק המוצף בשאלות הלכתיות סביב כל שעות היממה בהיותו מתנהג בחסידות • "כל מי שטעם את תורת החסידות, מרגיש שאינו יכול בלעדיה" • יוסף ה' עליכם

בנימין ליפקין

מו של הגאון החסיד הרב יוסף ישעיה ברוין, רבה של שכונת קראון הייטס המעטירה אשר בברוקלין, שבמרכזה בית מדרשו של רבנו ז"ע '770' המפורסם ומרכז חב"ד העולמי, הולך לפניו בגאונותו הכבירה ושליטתו בשפע עצום ובלתי נתפס של נושאי כלי הגמרא והשולחן-ערוך, ראשונים כאחרונים, פוסקים כחדשים. הכל בלול בשיגור ושיחור התורני באופן שאינו מותיר אדיש את השומע את דבריו או הקורא את חידושי. עדות לכך ניתנת בשיעוריו הרבים כמו גם בחידושי התורה הכתובים שלו המתבררים על פני חיבורים תורניים הרואים אור מעת לעת ואף בהתכתבותיו המאלפות עם גדולי פוסקי דורנו. בשיחתנו עמו במעונו, ביקשנו לשמוע תחילה, מפיו מפיק המרגליות ומזווית ראותו, כיצד תורת החסידות נוסכת אור על פני סוגיא תורנית באשר היא.

"שאלתכם היא גופא ההוכחה לכך", נענה הגרי"י ברוין. "פעם לא דיברו על העניין הזה: להביא דוגמאות איך חסידות תורמת לחלקים האחרים של התורה. מהיכני תיתי? לכאורה חסידות זה חסידות, זה חשוב לנו בשביל אחרות ה' ותו לא מידי. הדוגמה הטובה ביותר מופיעה ב'קונטרס עניינה של תורת החסידות'. דבר פשוט ביותר לכאורה, כמו אמירת 'מודה אני' עם הקיצו משנתו של יהודי, מוצג שם על פי הפשט, הרמז, הדרוש והסוד; וכל אחד מהם כפי שהוא על פי חסידות; ואיך חסידות משלבת את כל אלו יחד וכולם תואמים ומתאימים זה לזה.

"אלו שהורגלו בלימוד תורת החסידות בשופי, נהיו להם חיים קלים. אתה לומד על משהו, לא משנה מה, ומיד שואל: מה החסידות אומרת על זה? מי מריבה, מחלוקת קרה, מרגלים - מה יש בחסידות על כך? יש שיחה של הרבי על זה? התרגלנו לכך שכל דבר בלי יוצא מן הכלל אפשר לראות באור אחר. אתה מתחיל ללמוד משהו ותכף אומר לעצמך: הבה נמצא מאמר חסידות בנושא הזה.

אחרת. המרגלים ידעו שבארץ יהיה על בני ישראל לעסוק במצוות מעשיות, הם רצו להישאר במדבר ולהתעלות בעבודת ה' הרוחנית והטהורה. לעומתם, קורח עשה את הטעות ההפוכה ורצה לטעון שדי במצוות מעשיות וכי בפני המעשה הכול שווים. אולם אין ספק שיש ללומדי חסידות אתגר חדש. קשה לך להסתדר עם הפשט, כי אתה רגיל שלכל דבר יש פן אחר, עמוק וטמיר יותר.

"קח את 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בכל נפשך", זה פסוק משש המצוות התמידיות שצריכים לקיים. פתח את 'ספר הערכים חב"ד' בערך אהבת ה' ותגלה מה יש בה במצוות אהבה זו על פי חסידות: אהבה כמים, אהבה כאש, אהבה בתענוגים, אהבת עולם, אהבה רבה, עמודים על גבי עמודים. זה לא סתם פסוק. מה זה 'לבבך', מה זה 'נפשך', מה זה 'מאדך'. ביאור כזה ודרגה כזו, כמו שהעורך של הספר הכביר הזה, הגה"ח ר' יואל כהן זצ"ל, מבהיר ומבאר שם: יש אהבה מלמטה למעלה, ויש אהבה מלמעלה למטה. הראש שלך מתחיל להסתובב. וכמוכן, כדרכה של תורת החסידות ובשיטת הרבי, אומרים שהכוונה איננה תיאורטית אלא אלקי, ואתה צריך להוריד את הכל אל הפועל. זהו עולם אחר.

"כיצד אהבה, קח בספר הערכים את ערך אהבת ישראל. זה עולם שלם. 'ואהבת לרעך כמוך' זו דוגמה מצוינת. כזה הוא הביאור של רבנו הזקן על אהבת ישראל. כולם שואלים איך אפשר שיהיה 'כמוך' ממש? אז מתרצים שהכוונה 'מה דעלך שני לחברך לא תעביד' ולא מתכוונים באמת שיהיה 'כמוך' אלא זה רק 'כלל גדול בתורה'. כך גם מצוות 'לא תקם ולא תטר'. רבנו הזקן מסביר שאין שוני בינך לבין הזולת כי לפי הנשמה הכל שווים, וכמוך' משמעו כפשוטו ממש כי אתה והזולת הם דבר אחד ממש. אלו רק הדברים שנכתבו בספר התניא. אחר כך תקרא את כל הביאורים שנכתבו על זה במשך כל הדורות והעמקות שהוסיף על כך הרבי ותגלה עומק לפנים מעומק. זה מבהיל על הרעיון."

למען דעת

מכל מקום יבוא יהודי ויאמר: לאו כל מוחא סביל דא, תיתי לי בהוויות דאביי ורבא. מה לי בנושאים סבוכים של 'סובב כל עלמין', 'ממלא כל עלמין', 'אריך', 'עתיק'? מה לי ולכל זה? תנו לי ללמוד דף גמרא עם תוספות, עם רא"ש. מי אמר שאני מתאים לזה?

"אשתמש בשפת העולם הזה. אומרים באמריקה שמי שאומר שסושי זה לא בשבילו, זה בגלל שלא טעם סושי. מי שלא טעם את תורת החסידות תמיד יאמר כך כי לא טעם. מי שטעם את תורת החסידות, מרגיש שאינו יכול בלעדיה. זה כמו עיוור מלידה רח"ל, שלא ראה מעולם. היום יש כל מיני פטנטים שטוענים שגם אותו אפשר לרפא. 'העם ההלכיים בחשך ראו אור גדול', בן אדם אומר שטוב לו עם מה שהוא. לך תסביר לעיוור למה הוא צריך לראות. 'דיברתי קודם עם יהודי מבוגר, יש לו בעיה בחוש השמיעה אך הוא אינו רוצה מכשיר שמיעה. למה? הוא יהודי חסידי. 'כזה אני. הקב"ה רצה שיהיה כך אז אני כך'. אבל יותר מ-50 אחוזים ממה שמדברים איתך אתה לא שומע. אתה לא תופס מה שחסר לך בתקשורת עם הבנים שלך, עם הנכדים שלך, עם הישיבה שלך. ברגע שהמכשיר יהיה באוזנו יקלוט את מה שהפסיד עד כה.

"לך תסביר למישהו שלא לומד חסידות מה זה 'הויה' אחד, מה זה 'אין עוד מלבדו', מה זה 'ואהבת לרעך כמוך', מה היא הגמרא שאתה לומד. מעבר לכך, בהלכות תלמוד תורה נפסק להלכה שכל אחד עתיד ליתן את הדין אם לא למד את כל התורה כולה. חייבים ללמוד את כל התורה כולה בפשט, רמז, דרוש וסוד. זה חלק מהתורה שניתנה למשה מסיני. אינך יכול לומר על חלק מסוים בתורה: 'שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה'. אתה חייב ללמוד את כל התורה כולה. פנימיות התורה היא חלק מהתורה. כך כותב השל"ה הק': 'תורה מדברת בעליונים ומרמזת בתחתונים'. בעצם התורה התכוונה לפירוש בעליונים, איך שלומדים את זה בעולם האצילות, בגן עדן, והתורה הנגלית לפנינו היא רק הרמז כביכול. זו גם חובה החלה על כל יחיד. ואם לא טעם, לא תדע מה חסר לך. 'מוכרחני להעיד על עצמי: הנני עוסק בהלכה כל יום.

ואני מזדהה מאוד עם סיפור אחד, שמדבר אליי באופן אישי: המהרי"ל, בן רבנו הצמח צדק זי"ע, היה קדוש מרחם אמו, בן של רבי, נכד של אדמו"ר האמצעי, ניין רבנו הזקן. מסופר שישב ולמד הלכות שבת בעיון במשך שבועיים ואחר כך אמר שהוא 'יבש כעץ', כי במשך כל פרק הזמן הזה לא למד חסידות. הייתה חסרה לו החסידות.

**אשתמיש בשפת
העולם הזה. אומרים
באמריקה שמי שאומר
שסושי זה לא בשבילו,
זה בגלל שלא טעם
סושי. מי שלא טעם
את תורת החסידות
תמיד יאמר כך כי לא
טעם. מי שטעם את
תורת החסידות, מרגיש
שאינו יכול בלעדיה.
זה כמו עיוור מלידה
רח"ל, שלא ראה מעולם**

"בנוהג שבעולם ישנו הסיפור הפשוט. מי אמר שצריך להיות יותר מהסיפור הפשוט? לדוגמה, מעשה המרגלים עמוס מסרים ולקחים ועל פניו נראה שהכל טוב ויפה, וחסידות מחדירה בכל זה עומק חדש. חסידות ולקחת את מעשה המרגלים לאטמוספירה

נכד שעדיו לגאון

הגאון החסיד רבי יוסף ישעיה ברוין שליט"א הוא נכדו של הגאון רבי שלמה זלמן ברוין זצ"ל, בעל 'שערים המצוינים בהלכה'. בציליו גדל. בצוואתו הורה לו זקנו לעבור על חלקיו הנוספים של החיבור שטרם ראו אור.

"פעם", שח הגר"י ברוין, "שאלתי את סבא במה זכה שהספר שלו התקבל בכל תפוצות ישראל. סבא השיב בענותנותו: 'אני לא יודע באיזו זכות זכיתי לזה, אני לא ראוי לזה, אבל יכול להיות שבגלל שלמדתי תורה מתוך הדחק'. ואז סיפר שספרים לא היו בידי ויהיה מכתת רגליו מדי יום ביומו למקום שבו היו ספרים נוספים". זקנו הגדול למד אצל מהר"ש ענג'ל, הגאון מרדומישל, והתחבב מאוד על ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש. עד ימיו האחרונים היה יושב וכותב את ביאורו על הש"ס.

בשנות נעורו נמשכה נפשו של הגר"י ברוין לליובאוויטש. בבית תמיד רחשה אהדה לבית ליובאוויטש. "את הרבי זכיתי לראות בפעם הראשונה, כילד, בתהלוכת ל"ג בעומר תש"מ". כש שנים לאחר מכן, בליל ערב חג השבועות תשמ"ו, משכוחו רגליו להתוועדות בבית מדרשו של הרבי. ההתוועדות נמשכה על פני שעות והנער הצעיר, שכבר אז היה עליו, נשבה בקסמה. במשך סעודות החג שלאחר מכן ישב וחזר בפני בני המשפחה על הדברים הנפלאים שזכה לשמוע.

מכאן ואילך הלכה ורחשה נפשו להישאב לעולמה של חסידות חב"ד. תחילה גלה למקום תורה, אל היכלה של ישיבת טשעבין בירושלים, אך מגמתו כבר הייתה לישיבת 'תומכי תמימים' בקריית גת, לא לפני שנבחן בהצלחה אצל ראש הישיבה (ולימים רבה הראשי של העיר), הגאון רבי משה הבלין שליט"א. בנעורו נהוג היה להתכתב עם גדולי הפוסקים. בידי תכריכים מכתבים מאלפים מאת הגר"ח קנייבסקי, הגר"ב

קדושה אינה זזה ממקומה. הגאון רבי שלמה זלמן ברוין זצ"ל, בעל 'שערים המצוינים בהלכה', פנים בפנים עם "ק"אדמו"ר זי"ע

שטרן, גאב"ד מלבורן, הגר"נ גשטטנר בעל 'להורות נתן' ועוד. לאחר המעבר לליובאוויטש, ביקש אביו להיוועד עם הגר"ב שניאורסון זצ"ל, ראש ישיבת טשעבין. וכה היו דברי הגר"ב: "אני אומר לך. מהילד הזה תהיה לך יותר נחת מאשר מכולם. נהרא נהרא ופשטיה. הנח לו ללכת וללמוד במקום שלבו חפץ". לימים, כשהוזמן למעמד ההכתרה של בנו לרבה של שכונת קראון הייטס, התבטא האב ואמר כי כעת נוכח לראות כמה קלעו דברי ראש הישיבה.

אף הסב הגדול זכה לשמוע מפי הרבי דברים מפורשים אודות העתיד הנכון לנכדו. בהתייצבו בחלוקת השטרות לצדקה ביום ראשון, אמר לרבי כי נפשו בשאלתו שנכדו יהיה שקוע בלימוד. הרבי הגיב ואמר: "ס'איז דאך א כלל אז 'קדושה אינה זזה ממקומה', ובפרט קדושת התורה. זאל זיין בשורות טובות" (זהו הרי כלל בתורה שקדושה אינה זזה ממקומה, ובפרט קדושת התורה. שתהינה בשורות טובות).

זמן קצר לאחר נישואיו, לא לפני שהוסמך להוראה בידי גדולי הרבנים, נקרא לכהן כרב מורה הוראה בסידני שבאוסטרליה. בו זמנית כיהן כמנהל חינוכי בת"ת חב"ד שם וחולל מהפך עצום בהנחלת לימוד ההלכה בכל הכיתות, בהתאם לגיל ורמת התלמידים. לפני תריסר שנים נבחר לכהן כרבה של קראון הייטס. "זו אחת הקהילות החסידיות הגדולות בעולם", אומר הרב, בהיותה מונה למעלה מ-6,000 משפחות. "זה תפקיד רגיש, תובעני ורב אחריות, ובעצם צריך להתנהל בחכמה ובאחריות בכל מיני מישורים בבת אחת".

"נשאלת השאלה: מה פירוש חסרה לו חסידות? כל כולו חסידות! הרי ידוע שזקנו אדמו"ר האמצעי היה אומר לפני את המאמרים שלו ופעם כינהו 'סטנדר'. כי פעם אמר מאמר שעות ארוכות ובמשך כל אותו הזמן נשען על המהרי"ל. המהרי"ל היה כל כולו חסידות. עובד ה', לא כמו שיגרא דלישנא שבה מקובל כיום לכנות כל אדם אלא במלוא מובן הביטוי. אבל באותם שבועיים העיד על עצמו שלא היה לו אור החסידות. היה לו המוח של החסידות, אבל לא היה אור בגילוי. יכול להיות שגם אז למד קצת חסידות, אבל ישב בעולם אחר, נהיה אחר, עד שהעיד בעצמו שהוא יבש כעץ. 'ואולם מעל ומעבר לכל זה, תורת החסידות משנה את המבט לגמרי. יש סיפור חסידי על ר' לייזער דער קרומער, שהיה לחסיד, וכשביקש להגדיר מה נשתנה אצלו אמר שהתשובה נשארה אותה תשובה ומה שהשתנה זו השאלה. בשעתו חשב איך לקב"ה יהיה מספיק גן עדן בשבילו והשיב לעצמו שהוא יתברך כל יכול. אחרי שלמד חסידות, השאלה היתה איך יהיה מספיק גיהינום בשבילו ושוב השיב לעצמו שהוא יתברך כל יכול. אבל זה לא רק במובן השלילה. יהודי שמתחיל ללמוד חסידות, מתחיל להבין את פשר ההלכה הנפסקת שלפני התפילה יש להתבונן בשפלות האדם ובגדלות הא-ל.

"בעולם מדברים על כך שהקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים. אז לכל היותר אפשר להבין שהשי"ת מהווה ומחיה את כל העולמות. כשלומדים חסידות מבינים שמה שהעולמות מתהווים ממנו זה לא עיקר האלוקות; זה שהוא מהווה את העולמות זה "ממלא כל עלמין", זו השפלה, "כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים", ובעצם גם "שמו" זה "נשגב", רק "הודו" של "שמו" הוא - "על ארץ ושמים", כל ההשפעה של העולמות אינה אלא חיצונית שבחיצוניות.

"אז עד כה היה השיא בעיניך שהוא יתברך מהווה ובורא את כל העולמות, מקרני ראמים עד ביצי כינים, ואתה מכיר מה זה ראמים ואתה יודע על הכינים, ואתה קורא "אש וברד", אתה מתחיל לחשוב על כל הבריאה - ופתאום אתה שם לב למשהו אחר לגמרי, אתה יודע מה זה "קדוש קדוש", אתה מבין שהמלאכים זה עולם הבריאה, עולם היצירה, לא רק כנפיים, זה משהו אחר לגמרי.

"אותו דבר גם בקשר לתורה הקדושה עצמה. התורה אינה רק ספר חוקים שניתן לנו מאת השי"ת אלא דבר נשגב ביותר. אנסה להמחיש זאת. יש שאלה שדנים בה רבות בגדר של דיני ממונות שבתורה, מה ההבדל בין סברא ישרה, בין דיני ממונות שבעולם, לגדר דיני ממונות בתורה. האם אם יש איזה גדר אחר של דיני ממונות לגבי איסור. הכלל הפשוט הוא ש"ממונא מאיסורא לא ילפינן". אלו שני קווים אחרים. אבל יש סברא לומר שכל דיני הקניינים הם דברים שכליים, אבל זה השכל של התורה.

"אחרי שלומדים חסידות קולטים הרבה יותר את משמעות הקביעה ש"התורה מדברת בעליונים ומרמזת בתחתונים". יש חלק בתורה שבו אנשים כערכנו יכולים להשיג וללמוד, אבל מעבר לכך התורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ש"הוא וחכמתו אחד", זו רמה אחרת לגמרי. עצם העניין של התורה הוא שאתה יודע שאתה מתייחד עם הקב"ה עצמו.

"אותו דבר ישראל, 'ישראל, אורייתא וקוב"ה כולא חד'. עם ישראל זה לא רק "אתה בחרתנו מכל העמים", שיש כל מיני סוגי עמים והוא יתברך בחר בנו. אם אתה מתחיל להבין מה זה נפש אלוקות, "חלק אלוך ממעל ממש", ויפח באפיו נשמת חיים", "מאן דנפח מתוכיה נפח", מה זה "בנים אתם לה' אלקיכם", זה לא סתם משל שהקב"ה אוהב אתכם כמו בנים, אלא שזה כמו הבן הנמשך ממוח האב - אתה רואה את הדברים בצורה אחרת לגמרי, אתה רואה את התורה הקדושה, את עם ישראל, אתה רואה את הכל בצורה אחרת לגמרי.

"כל זה משנה את המבט בעבודת ה'. או אז אתה לא רק

שילוב מתמיד של הלכה וחסידות. הגר"י ברוין בשיחה עם כותב השורות ל'כי קרוב'

מבין את הערך של המצווה והוא יודע שיהודי שפעם אחת הניח תפילין, לא זו בלבד שעל פי הלכה יצא מגדר של "קרקפתא דלא מנח תפילין (מעולם)", אלא שהוא מבין היטב את החשיבות של המצווה ואת נצחיותה.

"הוא למד ויודע ש'יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא', שכל העולם הבא אינו אלא רק זיו והארה של הקב"ה ושה'עצם' נמצא דווקא כאן ודווקא בקיום המצווה. הוא מודע להתחברות הפנימית שנעשית במצווה עם הקב"ה. הוא רואה את זה בצורה אחרת לגמרי. ואם כן, זה משנה את כל המבט. הלימוד הוא לימוד אחר לגמרי, הכל אחרת לגמרי. 'ומעל כל זאת, לימוד החסידות הוא הערובה לקיום מצוות 'ואהבת את ה' אלקיך'. כך פוסק הרמב"ם: 'איך האדם אוהב את הקב"ה אלא בדעת שיידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה, אם מעט מעט ואם הרבה הרבה'. אם לא 'יודעת היום והשבת אל לבבך' אני לא יודע איך אפשר לקיים 'ואהבת את ה' אלקיך'.

"יש הרבה מצוות. אז צריך ללמוד חובת המעשים וצריך ללמוד חובת הלבבות. יש שש מצוות תמידיות. וכדי לקיימן יש להעמיק ולהתבונן בהן. כל הראשונים מדברים על זה שצריך ללמוד על ידיעת ה'.

"אמנם כן, יש סגנון של חקירה ויש סגנון של חסידות. וכבר גילו לנו תלמידי הבעש"ט, ועוד הרבה לפניהם, שחקירה יכולה להזיק ורואים מה שהיא עשתה לאנשים. ומצד שני תורת חב"ד היא כן בסגנון של התלבשות בשכל. אנחנו אנשים שכליים. היום כל הישיבות, גם החסידיות, לומדים בצורה הליטאית. למה? כי אנשים התרגלו היום שרוצים להבין כל דבר. אתה לא יכול ללמוד ככה בלי להבין. אז כשאתה לומד גמרא אתה צריך לדעת את השקו"ט על בוריה, את הגברא ואת החפצא, את ה'צווי דינים', ואת כל הענייין. ופתאום כשמגיעים לחובת הלבבות אתה רוצה איזה ווארט קצר ולהסתפק בו?"

אולי לא דווקא ווארט אלא 'שמוע' שמרעיד את נימי הנפש. אבל חסרה כאן ההבנה. 'שמוע' זה מעורר, זה מדרבן, אבל מה עם ההבנה שתקיף את כל החושים. אז כש'לומדים נגלה דתורה, לומדים עם כל ההבנה וההשגה, אבל כשמגיעים לפנימיות התורה, לומדים רק נקודות-נקודות, כמטעמת בעלמא, רק טעימה בעלמא, מה זה עושה לבן-אדם? אל עניינים מהותיים נדחקים עד הסוף. וזה באמת מה שקורה, שמדקדים על כל קוצו של יו"ד במצוות תפילין, אבל לא רואים דקדוק כזה במצוות אהבת ה' ויראת ה', שיהיו עם כל ה'שפיצים', מהדרין מן המהדרין. אפשר למצוא אתרוג כזה וכזה וכזה, עם כל מיני הידורים. על כל מצווה ומצווה יש לנו היום כל מיני מלקטים. אבל מה עם האמונה? האם זה יכול

כשאתה לומד גמרא אתה צריך לדעת את השקו"ט על בוריה, את הגברא ואת החפצא, את ה'צווי דינים', ואת כל הענייין. ופתאום כשמגיעים לחובת הלבבות אתה רוצה איזה ווארט קצר ולהסתפק בו?

מבין, כאמור, את שפלות האדם ורוממות הא-ל. אתה מבין אל נכון את משמעותו הנשגבה של כל יהודי. המושג של 'גדלות האדם' המוכר בבית המדרש של סלבודקא מקבל משמעות מרוממת. אתה מבין את ההשפעה של כל מצוה קטנה. אתה מבין שכל פעם שאתה עושה מצוה "יחוד זה הוא נצחי לעולם ועד" כלשון רבנו הזקן.

"לפי זה אתה מבין למה דווקא אלה שלומדים חסידות ומשכילים בחסידות ומבינים מאמרים נשגבים ועמוקים ביותר כמו 'המשך תרס"ו' או 'המשך תרע"ב' - הם אותם אלה שהולכים ברחוב ומזכים עוברים ושבים במצוות הנחת תפילין לאנשים.

"לכאורה, מה ליהודים כאלו ול'מבצעים' כאלו? יש עסקנים ציבוריים ויש למדנים. לכאורה, על המדנים שכל הזמן חיים בעולם של אלוקות, להיות במדבר, בדבקות, בהתבודדות; ובמי אתה מוצא את הדבר הזה, שהוא יוצא החוצה? דווקא אותו אברך, שהוא הכי שקוע במאמרי חסידות, הוא זה שהולך להניח תפילין ליהודים ברחוב. למה הוא עושה זאת? כי זו תוצאה ישירה של שקיעתו בתורה. הוא מבין את הערך של העם היהודי, הוא

להיות מונח בקרן זווית?"

מנגד, באמת רואים היום נהירה מאוד גדולה לחסידות.

"מהסיבה הזו. למה היום באמת יש נהירה לחסידות יותר ממה שהיה פעם? חוץ מהסיבות הרציונליות שאפשר לדבר עליהן, הסיבה הפשוטה היא שאנשים היום רוצים שכל דבר יהיה מוגש, להבין. משניות מבוארות, משניות מאירות, ש"ס שוטנשטיין. אז היום יש חסידות מבוארת וספרים של הנגשה וביאור למכביר בספרי המאמרים השונים. והאור כי טוב מגיע ומחלחל. אתה יכול היום ללמוד תניא ולהבין".

לפום שיעורא דיליה

האם יש דרך סלולה? האם המבקש ללמוד חסידות חייב להיות צמוד למשפיע ומלמד שיקנהו דעת וייררכנו עקב לצד אגודל, או שבאוצר הספרים הענק של תורת החסידות יוכל למצוא מזור אליבא דנפשאל במקום שלנו חפץ? וכתוצאה מהשאלה הזו אני שואל שאלה נוספת: במה מומלץ למי שניצב בשער הפרדס של חסידות לעסוק תחילה? עם מה מומלץ לו להתחיל?

"יש כאן שני דברים שונים. אוצר הספרים עושה עבודה מאוד טובה אבל זה כמו שבתוכנות החיפוש המצויות כיום, איש לא יכול להשלוח עצמו שיכול לכתוב שאלה הלכתית ולשאוב משם תשובה. לא אחת אני אכן נתקל בתלונות כאלו. מישוהו בא אליי ואומר: אבל פתחתי 'פסקי תשובות' ונטעני גבריאל' וכתוב שם כך וכך. לך תסביר לו שהוא אפילו לא יודע מה הוא קורא."

"אנחנו לומדים שבחלק ההלכה שבתורה צריך ללכת לרב מורה הוראה, וצריך שיהיה שימוש, ו'גדול שימושה יותר מלימודה', ו'שמונה עשר חדשים גדלתי אצל רועה בהמה לידע איזה מום קבוע ואיזה מום עובר'. זה שימוש בצד הפרקטי. אבל יש שימוש לדעת איך להוציא את ההלכה. כל אחד מבין שכאשר יש לך שאלה בחייבי כריתות, לא תלך לאוצר הספרים, תלמד ותדע מה ההלכה."

"אם כנים הדברים בתורת הנגלה, בפנימיות התורה על אחת כמה וכמה. הנסתרות לה' אלקינו. נודע בשערים בעלה" - אומר הזוהר הקדוש, "בעלה" זה הקב"ה, "נודע" מלשון דעת, חיבור, "בשערים" - כל חד וחד לפום שיעורא דיליה. זה מאוד גמיש. כי בנגלה דתורה התפילין הן אותן תפילין, אין כאן מקום לגמישות. כמובן, יש מרחב של דעות, אבל ההלכה היא ההלכה, וכל אחד חייב להניח אותן תפילין. אמונה, מה שנקרא חובת הלבבות, זה כבר סיפור של כמות ואיכות ואיך. זה מאוד אישי, מאוד אינדיבידואלי."

"וזו התשובה לחלק השני. מאוד קשה לכתוב למתנהג בחסידות 'קיצור שלחן ערוך'. תעשה כך, תלמד כך, תחשוב כך. השאלה איפה אתה אוהז, מאיפה אתה מגיע, לאן אתה הולך. ואם אין לך משפיע שילווה אותך, יש כאן חסרון גדול, וזו גם בעיה שלא תוכל להפשיט את הדברים מגשמותם, כדבריו הנודעים של מורנו הבעש"ט בגנות הלומדים בספרי הקבלה בדרך עקומה. כמו אלו שלא למדו בשיבות ומצייירים מי זה אביי ורבה לפי הנעליים שלהם ולא לפי קדושת אביי ורבה. הם מכירים את הלבושים של אביי ורבה ואת הכלים בהם הם השתמשו, אבל הם לא למדו בשיבה ולכן הם טועים טעות מרה."

"אני נזכר שנוצרה סערה גדולה בעקבות הפאות שעשויות משערות בהודו. אז היה דיון שלם, מה הם מתכוונים ומה הם לא מתכוונים, כשהם מקריבים את

בין 'דעת עליון' ל'דעת תחתון'

כזה הוא אחד ההסברים ששמענו, במהלך השיחה, מפי הגר"י ברוין על מהותה של השקפה חסידית והמהפך שהיא מחוללת בתודעת האדם. "יש מושג שמדברים עליו בחסידות: 'אלוקות בפשיטות ומציאות בהתחדשות' או 'מציאות בפשיטות ואלוקות בהתחדשות'. מה הדבר המונח אצל אדם בראש כמושכל ראשון? בחור, אברך, ילד קטן, לומד תורה, מקיים מצוה, מתפלל. אני במרכז ואני מנסה למצוא קשר ביני לבין השי"ת ברמה הכי טובה. מה אצלי פשוט? פשוט שאני קיים. אני צריך להתחיל לפתח במודעות שלי את ההכרה שיש גם אלוקות. יכול להיות שאדם מבין שיש אלוקות ומאמין בזה אבל זה כאילו דבר נוסף עליו. זה לא הוא."

"ההסתכלות שתורת החסידות נותנת לאדם הפוכה בתכלית. דבר ראשון יש אלוקות; אחר כך, בדרך חידוש, אומרים לך שיש "דירה בתחתונים" ולכן צריכים אותך."

"ר' יואל כהן ע"ה היה תמיד אומר: אין הכוונה שיש גוף של בן אדם ולכן יש כל מיני מצוות להתאים אותן לאדם, היד שתניח תפילין, הראש שילמד תורה והלב שתהיה בו אהבת ה'; בדיוק הפוך: בגלל שיש כל מיני כאלו מצוות, לכן יש כל איברי הגוף וכל הדברים בעולם. למה יש עופות? כדי שנוכל לקיים מצוות שילוח הקן. כלומר, כל העולם השתלשל מהמצוות. אלוקות זה בפשיטות."

"בלקסיקון החסידי זהו ההבדל בין 'דעת עליון' לבין 'דעת תחתון'. 'דעת תחתון' זו הסתכלות שכל מה שקיים בעולמנו התחתון הוא 'יש', הוא קיים ואילו מה שלמעלה הוא 'אין', בלתי מושג."

"אם מתחיל לדבר איתך איזה חוקר אקדמאי, להבדיל, באוניברסיטה, אתה לא מבין את הדברים שהוא אומר. זה אין אצלך. זה מעל הראש שלך. אתה בכלל לא מתחיל לתפוס מה שהוא מדבר. ככה זה אלוקות. אתה פותח ספר קבלה. זה לא מדבר אליך בכלל. 'תפלו על המן שהוא לבן'. הרבי הסביר פעם שהמן הוא לחם מן השמיים, יש לחם מן השמיים ולחם מן הארץ, והתורה היא לחם, 'לכו לחמו בלחמי'. לחם מן השמיים זה פנימיות התורה, לחם מן הארץ זה נגלה דתורה. 'תפלו על המן שהוא לבן', אין לזה שום צבע, זה פשוט, אני לא יכול לתפוס את זה. אני לא יכול לעכל, זה לחם שמלאכי השרת אוכלים, זה לא נבלע בתוך הגוף, זה לא נכנס, זה לא דבר שיש בו אוכל ופסולת, שהוא מגושם, שאני יכול לתפוס אותו בהגדרות ובחושים גשמיים."

"אבל דעת עליון היינו למעלה יש ולמטה אין. מה זה יש? מה זה מציאות? מה זה דבר קיים? מה קיים בעולמו? אלוקות. ואילו העולם הוא אין ואפס. זה ההפך הגמור מההסתכלות הרגילה המתייחסת אל הבריאה כאל 'יש מאין'. שהקב"ה הוא אין. וכי אפשר לומר שהקב"ה הוא האין? הוא האין? ! הוא היש האמיתי! למה אתה קורא לו אין? כי אתה לא משיג אותו, אתה לא תופס אותו."

"כמו שיש דברים שאתה מבין בהם ויש דברים שאינך מבין בהם. למשל, גם כשאדם קורא עיתון, יש נושאים שפחות מעניינים אותו והוא מדלג עליהם. להבדיל, אפילו בעלונים וחוברות תורניים, יש חלקים הלכתיים ויש חלקים של לומדות, יש חלקים טכניים ויש היסטוריים, ויש דקדוקי רש"י. כל אלה שמדלגים על זה כי זה לא בעולם שלהם בכלל. אז יש כאלה שאלוקות זה העולם שלהם והעולם הזה זה לא העולם שלהם, לא בזה הם חיים. הם נמצאים בעולם כי זו המטרה, להיות בעולם. הם מנצלים את העולם כשביל המטרה של 'דירה בתחתונים' אבל זה לא העולם שלהם. יהודי שמתחיל ללמוד חסידות מתחילה להיות לו הסתכלות של 'אלוקות בפשיטות ומציאות בהתחדשות', שכל העולם הוא טפל, הוא לא העניין בכלל. זה דבר שממש רואים במוחש. רואים את זה אצל אברכים שלומדים חסידות. בורג מסוים בראש השתנה, הכל הסתובב, כל ההסתכלות היא אחרת לגמרי."

"אדם יכול להסתכל על חסידות ולומר זה לא בשבילי, זה משהו אחר לגמרי. אבל זה בדיוק כל העניין. כשאתה יוצא מעצמך, אתה מתחיל ללמוד חסידות, אתה מתחיל לבנות הסתכלות של דעת עליון. לכן אנחנו אומרים 'מודים אנחנו לך', למרות שאנחנו עדיין לא אוזרים בדעת עליון, אבל אנחנו מודים שהאמת היא כמו בדעת עליון. אני רואה יהודי חסידי מתפלל, ואני אומר 'הלואי שהייתי כמוהו'. לא רק הלואי שהייתי מתפלל כמוהו ואני מתעורר מכך; הלואי שהייתי חושב ככה."

"אני שומע הקלטה של הקול של הרבי, ואני אומר: זה קול של בן-אדם ש'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' זה העולם שלו. זה לא שיש שמיים וארץ ואחר כך, תדע לך, שבעצם 'בראשית ברא אלקים'. להפך, 'בראשית ברא אלקים' זה הכל. 'מודה אני לפניך', ככה הוא מתחיל את היום, מיד, 'מודה', ככה הוא תופס את היום."

על גבי שעות, רק שהסגנון של דברי התורה הוא סגנון אחר. כמו שמישהו יאמר: הלכתי לרב ועשייתי שימוש – ביטלתי את לימוד התורה בישיבה. למה הלכתי לרב לשמוע אותו עונה לשאלות הכלכה בטלפון? אתה אף פעם לא תבין את ההלכה עד שתשמע איך עונים לטלפונים. אתה אף פעם לא תבין מה שקורה בתורת החסידות עד שתשמע איך מדברים בהתוועדות, כי זה ה"גדול שימושה", זה לא ה"לימודה". הרבי היה משתמש בכיטוי הזה, ש"גדול שימושה" של חסידים זו התוועדות חסידית.

"בסגנון אחר: המשפיעים היו אומרים שהתוועדות זה ספר שו"ת, וספרי החסידות הם ספרי ההלכה. מה מייחד ספר שו"ת על ספר הלכה? ספר הלכה זה ספר הלכה. אבל מה שקורה בפועל, בשטח, זה בספר השו"ת. "נשאלתי ממדינה פלונית, שיש שם אדם כזה וכזה". איך אתה מיישם את מה שכתוב בחסידות באופן אישי – זה מה שקורה בהתוועדות. וזה ספר השו"ת. זה לא ביטול תורה, כי אתה לומד תורה. אתה לומד תורה בסגנון אחר.

"מה ראינו אצל הרבי בהתוועדות? שעות על גבי שעות – נגלה תורה, מאמר חסידות, לא הייתה התוועדות בלי עניין בנגלה, פשוטו של מקרא, מאמר חסידות ועוד סוגיות. הרבי נתן לנו כאלו מתנות שלא שמענו מרבתינו בכלל.

"אבל הרבי דיבר בסגנון שמדברים בהתוועדות. יש סגנון שמדברים בהתוועדות ויש סגנון של מאמר חסידות כשלעצמו. הרבי הכניס את הכל לתוך המערכת של ההתוועדות, ובכך לימד אותנו גם שההתוועדות צריכה להיות בנויה על כללי התורה, בתורה, מתוך התורה.

"כשהייתי בהתוועדות של הרבי בפעם הראשונה (ראו תיבה), ממה התפעלתי? מהתורה. לא משום דבר אחר. אבל מהתורה כשהיא "תורת חיים", שהיא קשורה לחיים שלי, וזה צמד המילים ששמענו

השערות לע"ז. מבלי להיכנס לגופו של ענין, היה רב פיקח שאמר שוביאים רבנים שלא מבינים בדת ההינדו, לא מבינים את השפה, הולכים שם לביקור ומיד חושבים שהם תופסים. זה כמו שמישהו יגיד שעם ישראל משתחוה רח"ל לירח, כי עיניו ראו שפעם בחודש יוצאים "להקביל פני אביהם שבשמים" בעת קידוש לבנה; או שגם ההונגרים מקריעים שערות, כי הוא קרא מהרה"ק רבי יששכר-דוב מבעלזא שאישה שמורידה את השערות לפני הנישואין זה 'קרבת' לקב"ה. לתיבת קרבן יש כמה משמעויות. אם אתה לא חי בעולם הזה, ואין מי שינחה אותך ויתווה אותך, תוכל לפסוק הלכות על דעת עצמך? אנשים שלא מבינים בעולם הפסיקה מתחילים לכתוב דברים תלושים מהמציאות לגמרי, פשוט לא תופסים איך זה נבנה.

"כן הדבר בלימוד החסידות וביתר שאת. אם אתה לומד את זה לבד, בלי משפיע צמוד ובלי מדרך ומלווה, לא זו הדרך. יש מכתב חריף של אדמו"ר הרי"צ למי שרצה להשיג בכוחות עצמו 'אהבה בתענוגים' והרבי שולל את הדרך הזו מכול וכול.

"לגבי השאלה עם מה מתחילים ללמוד אז לדוגמא יש הוראות באיזה חלק בספר התניא כדאי להתחיל ללמוד וגם אותן אפשר לשייך לכל אחד ולנטיית נפשו. ההוראה הכללית של הרבי הייתה ללמוד תחילה 'איגרת התשובה' שפותחת בפניך צוהר חדש בעולמם של תשובה, שמכאן ואילך אינה רק חרטה על העבר וקבלה לעתיד, אלא יש תשובה עילאה ותשובה תתאה. מדובר על קשר נשמתי עם הקב"ה שהחל עוד "בטרם שנפחה ברוח פיו" ועל רצון שיהיה בו "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", תשובה אחרת לגמרי. לתקן את הפגמים, שיהיה מילוי מחדש. להגיע אל המקור והשורש. יש שם ביאור שלם איך ישראל קשורים להשי"ת למעלה מהתורה. כל התשובה אחרת לגמרי.

"אבל כמובן כל אחד לומד אליבא דנפשיה. אין בזה כללים נוקשים. יש אנשים שצריכים לבנות את העבודה הפנימית שלהם מהחלק הראשון של התניא, מליקוטי אמרים. צריך להכיר את האדם, להכיר מה מתאים לו ומה לא מתאים לו.

"איך הרמב"ם כותב בהלכות דעות: כל הכללים שאמרת בענין רפואה ותזונת הגוף הם למי שלא נהג שום מנהג. אבל אם נהגת כבר בצורה מסוימת ואני אכתוב לך כל מיני כללים בבריאות, זה לא יתאים לך. תלוי במבנה הגוף שלך. על דרך משל, כשהולכים לדיאטן שיוורה לך דרך תזונה. עליו להכיר היטב את האזור שבו גדלת, איזה סוג בן-אדם אתה, מה מדבר אליך ומה לא מדבר אליך, מה יעבוד עליך, אם תאכל רק בשר או שתאכל משהו אחר – זה תלוי לפי המבנה של האדם."

משכהו -

לבית המדרש דווקא

אחת מדרכי החסידות היא שחסידים מרבים לעסוק בהתוועדות. אברכים רציניים, ששייכים ללימוד ולדיבור בלימוד, יכולים להקדיש שעות רצופות של ישיבה בצוותא בה מדברים מלב אל לב, מנגנים, אומרים 'לחיים' על י"ש. ישאל השואל: ראשית, האם אין בכך ביטול תורה? שנית, מעבר לכך, מה התועלת הרבה של פארברענגען כזה שחסידים כה מהדרים בו?

"שאלה טובה ועמוקה מאוד ולמי שלא אכפת לו ממנה יש בעיה. יש כאלה שאין להם את השאלה. באמת צריך להפריע למישהו שהוא יושב שעות על גבי שעות ואומר 'לחיים', וצריך להפריע למישהו פי כמה וכמה שהוא יושב ומקשיב לקונצרט, ומי שהולך לשחות בים זה גם צריך להפריע. מלבד, כמובן, אם זה מצד בריאות הגוף – כמה שצריך ולא יותר.

"ובכן, ראשית, בהתוועדות לא רק יושבים ומדברים מלב אל לב ומנגנים ונגונים; מדברים דברי תורה. אם לא מדברים דברי תורה, אז זו באמת לא ההתוועדות המקורית שאמורה להיות. כתוב אמנם "אכל בי עשרה שכנתא שריא", ורבנו הזקן מביא ששמע מרבתינו, ממורנו המגיד ממזריטש, שאם ייכנס מלאך בהתכנסות של עשרה מישראל הוא יתבטל במציאות בפניהם. כשיש עשרה שיושבים ביחד, זה דבר גדול וקדוש – בסדר, אבל דבר גדול וקדוש יכול להיות גם ביטול תורה. גם כשה'בכור' קדוש עלול לנדוף ממנו ריח. אבל זה לא מה שקורה בהתוועדות. בהתוועדות יושבים ומדברים דברי תורה, שעות

**המשפיעים היו אומרים
שהתוועדות זה ספר
שו"ת, וספרי החסידות
הם ספרי ההלכה. מה
מייחד ספר שו"ת על
ספר הלכה? ספר הלכה
זה ספר הלכה. אבל מה
שקורה בפועל, בשטח,
זה בספר השו"ת. איך
אתה מיישם את מה
שכתוב בחסידות באופן
אישי – זה מה שקורה
בהתוועדות. זה לא
ביטול תורה, כי אתה
לומד תורה. אתה לומד
תורה בסגנון אחר**

החלק החמישי הוא תורת החסידות. הגר"י ברין בנועם שיחו ל"כ קרוב'

התנאים גם לבית הכיסא, כדי לדעת כדת מה לעשות. מה הפשט בהתנהגות כזאת? פתח שלחן ערוך! לא. צריך לראות איך עושים את זה בפועל. "תורה היא וללמוד אני צריך". אם זו תורה, אז תשב ותלמד, למה אתה עוקב אחריי? זה לא נורמלי! כי זה לא מספיק. "וללמוד אני צריך", אני צריך ללמוד על עצמי, על מה שקורה איתי. זה מה שקורה בהתוועדות".

מהותו של רב חסידי

מה לדעתכם מאפיין רב שמתנהג בחסידות, בתפקידו שאמור על פניו להיות רבני-הלכתה, בהיותו צועד על פי השלחן ערוך ופוסקי זמננו?

"האמת היא שצמד המילים הזה, "רב חסידי", זה ביטוי שאפשר לומר שמקורו טהור אצל הרבי, בשיחה הידועה שבה דיבר על כוחם של הרבנים. הרבי שם התייחס למצב שבו אנחנו קיימים היום, אחרי ג' תמוז, על "חשבוננו של עולם", כשמו של הספר שכבודו חיבר על כך. הרבי דיבר גלויות על מה שיהיה במצב כזה שבו החושך יכסה ארץ. הרבי קבע שמכאן והלאה כל שאלה יש להפנות אל "דריי חסידישע רבנים" - שלושה רבנים חסידיים. מדובר באחריות כבדה שהרבי הטיל על כתפי הרבנים. "אחד הדברים שהרבי אמר הוא שפעם לא היה מושג כזה "חסידישע רבנים". פעם היו משפיעים ורבנים, שני דברים שונים. היום, זה מושג אחד, שהרב יכול גם לפסוק לפי התורה וגם לקחת את מה שנקרא בעולם "החלק החמישי" של השלחן ערוך, להיות בן-אדם, או "החלק השישי", להתנהג עם כאלה שהם לא בני אדם. אני לא מתכוון "החלק החמישי" כפשוטו חס ושלום, כי הכל נמצא בתוך השלחן-ערוך, הכל בתוך התורה, רק צריך לדעת איך להוציא את זה.

"החלק החמישי, רק על מנת לסבר את האוזן, הוא תורת החסידות. יש מושג הלכתי שנקרא "הפסד מרובה", "שעת הדחק", "לכבוד אורחים", "לצורך שבת ויום טוב". ראשית, יש כללי הלכה מתי מותר להשתמש בכך ומתי אסור. אבל אצל חסידים "הפסד מרובה" זה אחר לגמרי; "הפסד מרובה" ברוחניות. יש קונטרס אחרון של רבנו הזקן בסימן רמ"ט, שהוא כותב שם על ברכה שאינה צריכה, שאם עושה זאת כשביל תאוותו, כי הוא רוצה לעשות ברכה, הוא עושה את זה כי הוא רוצה להרבות בברכות, "תאוותו וחפצו, חפצי שמים". הוא רוצה

מהרבי הכי הרבה פעמים - "תורת אמת", "תורת חיים", "הוראה בחיים". הרבי מאמין בכל דבר שזה באמת וזה נוגע לחיים, וזה "תורה מלשון הוראה".

"התורה מלשון הוראה זו לא התורה שיש בבית המדרש, זו התורה שלך בלב, או ברחוב או בחנות - זה מה ששומעים בהתוועדות. זה מה שאומרים בהתוועדות, תורה בסגנון של מעשה בפועל. לא כמו שזה במעשה בפועל בספר הלכה, אלא מעשה בפועל בספר השו"ת, שזה כבר המעשה בפועל האישי. זהו לא ביטול תורה, זהו קיומה. לא במובן של "ביטולה זהו קיומה", אלא שזהו ממש קיום התורה.

"אתן לכך המחשה. בשנת תשל"ב, כשחסידיים יצאו מרוסיה והגיעו אל הרבי, ביקש מהם הרבי שילכו אל הגאון רבי משה פיינשטיין וצ"ל וידברו איתו בלימוד. ר' משה, שהיה גאון הגאונים ובעצמו יוצא רוסייה, וידע היטב מה היה שם, יצא מגדרו מהתפעלות לפגוש באברכים שבקיאים בש"ס ופוסקים.

"סיפרו שר' משה שאל אותם: כיצד החזקתם מעמד. אחד מהם אמר, בזכות הרבי. חסיד נוסף השיב, בזכות ההתוועדות. ועוד אחד נענה ואמר: מה זאת אומרת איך החזקנו מעמד? וכי אפשר היה שיהיה אחרת? האמת היא ששלוש התשובות הללו משלימות זו את זו. מעל לכול, יהודי ירא ושלם אינו יכול להיות בצורה אחרת ומבלי למסור נפשו על תוה"ק ומצוותיה. ברובד עמוק יותר, בלי התקשרות לרבי לא יכולים היו להחזיק מעמד. ובמקביל - "והיא שעמדה" אומרים על הכוס, כשחסידיים יושבים ומדברים על כוס 'משקה', הרי זה מחזיק ברכה.

"חסידים ישבו במחתרת הסובייטית מאחורי מסך הברזל והעמידו גדולים בכל קנה מידה, הן בש"ס ופוסקים, הן בנגלה והן בנסתר, הן בעבודת ה', הן בהרבצת התורה, הן במסירות נפש. מאין הם קיבלו את כל האומץ הזה, כשהרבי הריי"צ יצא מרוסיה בשנת תרפ"ח והם היו ללא רועה? הם ישבו בהתוועדות וכך חיזקו זה את זה.

"חז"ל אמרו: "אם פגע בך מנוול זה", לא כתוב "משכהו לתורה" אלא "משכהו לבית המדרש". אם תמשוך אותו לתורה בלבד, יכול להיות "זכה" ויכול להיות "לא זכה". התורה גופא יכולה ח"ו להיות ההפך מ"סם החיים". אבל "משכהו לבית המדרש", זה המקום שעליו נאמר "הווי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם". למה אתה צריך להתאבק? קח ספר, תלמד מתוך הספר! אבל אתה צריך לראות את זה בחיים. אתה צריך לראות את זה באמת. תשב אצל החסידים, תקלוט כל מילה, תתפוס כל דבר. זו תכליתה של התוועדות.

"הגמרא בסוף ברכות אומרת שתלמידים הלכו אחר גדולי

בשביל הקב"ה, אז ההיתר שלו אכן נסמך על אותה "שעת הדחק" ועל אותו "הפסד מרובה" והכל, אבל אלו שעת הדחק והפסד מרובה מסוג אחר. זו הסתכלות בעיניים חסידיות. גם החלק של אהבת ישראל נמצא בתוך השאלה. כלומר, כשאתה מתייחס ליהודי שאתה מדבר עמו כעל "חלק אלוך ממעל ממש".

"ישנו החלק ההלכתי של הרב וישנו חלק הייעוץ של הרב. אבל גם את החלק ההלכתי זה משנה. כתוב ב'היום יום' שפעם הרב היה לעצמו והתלמידים היו לעצמם, היו מנותקים, והיום הם ביחד. היום זה נהיה בכל העולם כך, כבר תופסים שהדיסטנץ לא עובד. זה מה שתורת החסידות נותנת. את ההרגשה ש"ישראל אורייתא וקוב"ה

"אתה לומד ויודע ש"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", שכל העולם הבא אינו אלא רק זיו והארה של הקב"ה ושה'עצם' נמצא דווקא כאן ודווקא בקיום המצווה"

כולא חד" ממש. התורה שלך היא התורה שלי, זה שאתה ישראל זה גם אני, אין כאן מעמדות וסמכויות, עם כל הכבוד שיש לתת לרב מצד כבוד התורה.

"בסגנון אחר: אומרים שפעם מישהו אמר, מה ההבדל בין חסיד ללא-חסיד? היחס שלהם לסתירה הנודעת. מצד אחד כתוב "מלא כל הארץ כבודו", ומצד שני כתוב ב'עץ חיים' מהאר"י שהקב"ה צמצם את אור אין סוף. אז איך מסתדרים עם הסתירה הזו? מי שלא לומד חסידות אומר שצמצום זה כפשוטו ו"מלא כל הארץ כבודו" זה לאו כפשוטו. אבל מי שלומד חסידות אומר שצמצום לאו כפשוטו ו"מלא כל הארץ כבודו" זה כפשוטו. השאלה רק על מה אתה נותן את ההדגשה. בחוגים מסוימים רואים את זה גם בהלכה, לפי החוג, שיש דברים שנותנים להם פחות הדגשה ויש דברים שנותנים להם יותר הדגשה.

"בעניין של כוונת התפילה, יש זמני תפילה שצריך להתפלל בהם. זו הלכה בשולחן-ערוך שלא ניתנת לדחייה. אז השאלה היא אם אתה מתמקד בתפילה עצמה וזמני התפילה הם טפלים לתפילה. יש גוף המהות של התפילה. הארץ צבי' כותב ב'תשובה' על זה שצדיקים היו מאחרים לתפילה כי יש להם תפילה דאורייתא, לא תפילה דרבנן, אלא תפילה עם אהבת ה' ויראת ה'. רבנו הזקן כותב בהלכות תלמוד תורה שזה יותר חשוב מכל המצוות שבתורה. אז ישנו גוף המהות של התפילה וישנם הזמנים. חסידים היו אומרים בהלצה שיש מי שמתפלל לה' ויש מי שמתפלל לשמש ולירח, מתפלל לשעון. הכול לפי הזמנים המדויקים. אז מה, חסיד לא מקיים את השולחן-ערוך? הוא מקיים את השולחן ערוך. הוא מצא היתר על זמן התפילה לטובת התפילה.

"כמו בתוספת שבת. פעם נשאלתי: למה אתם קוראים קריאת שמע לפני התפילה ולא מהדרים להתפלל בזמן קריאת שמע ולומר אותה תוך כדי התפילה עם ברכותיה בזמנה? אמרתי לשואל: אתם

גם לא. הלה הגיב בתמיהה: מה אתה מדבר? אנחנו מקפידים שיהיה, על כל פנים, לפי שיטת הגר"א, לא לפי המגן-אברהם, לפני סוף זמן קריאת שמע. שאלתי אותו: ומתי אתם מתפללים בליל שבת בשבתות הקיץ (שבהן השבת נכנסת מאוחר מאוד בחור"ל)? הלה השיב: אנו קוראים קריאת שמע אחר כך. והוסיף ואמר שזה מצד תוספת שבת. שאלתי, אם כן, למה זה רק בקיץ ולא בחורף? אלא מאי, זה על מנת להשיב את הילדים בשעה סבירה. אז פתאום אתה מבין שזה לא משום תוספת שבת אלא מנימוק צדדי.

"הוספתי ואמרתי לו שהדין הוא שהמניין המוקדם גורר את כל העיר אחריו. אבל לפי האגרות משה, אם זה רק בקיץ ולא בחורף, זה לא גורר. יש על כך מחלוקת. על כל פנים יש אחד שעשה את זה בשביל תוספת שבת, ואחד עשה את זה בשביל להרדים את הילדים. ולכן אתה מוכן לוותר על לומר בתפילה את קריאת שמע וברכותיה בזמן. אז אנחנו, בשביל כוונת התפילה, מוכנים לוותר ולומר קריאת שמע בזמנה קודם התפילה ולא תוך כדי התפילה בבוקר.

"יש שו"ת 'תרומת הדשן' שמדבר על זה שפעם היו מתפללים מעריב מאוד מוקדם, כשעדיין היה אור ומציין כי אי אפשר ליישב את המנהג. בטעם ובסכרת התלמוד". הרבי למד מכך דבר נפלא לגבי ביאת המשיח. ה"ח מביא שהתרומת הדשן שם כותב שכשהיו מטיילים אחרי סעודת שבת עדיין היו רואים את אור השמש. הרבי אמר שאנחנו עוד מעט ב"יום שכולו שבת" והביא את ה"ח הזה.

"על כל פנים, ה'תרומת הדשן' כותב שקשה ליישב למה מתפללים כל כך מוקדם, בפלג המנחה, או כמו שהפני-יהושע כותב, גם לפני פלג המנחה, ומביא לכך סיבות טכניות. כאן זו לא סיבה טכנית אלא נובע מסיבות אמיתיות. יהודי צריך להתכוון לתפילה. "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש", "אלא" זה לעיכובא. זקני, בעל הישערים המצוינים בהלכה' כותב את זה בספר שלו וכעין זה כותב החוזה מלובלין, שבתוספות במנחות כתוב ש"אלא" זה לעיכובא וזה הולך על כבוד ראש. אתה לא יכול להתפלל בלי זה.

"יש עניין הטעימה לפני התפילה. אז כתוב בראשונים ששלושה ימים אחרי שהאדם בא מהדרך שלא יתפלל, כי אין דעתו מיושבת עליו ואינו יכול לכוון בתפילה. כשאדם רעב, מותר לו לאכול לפני התפילה. כך נפסק בשולחן ערוך. אבל היום, כשממילא לא מכוונים אין נוהגים בדין זה. אז על מה אני הולך להתעקש כאן, על האיסור לאכול לפני התפילה או על כך שתהיה לי תפילה איכותית? יש שתי דרכים: או שנמצא היתר על התפילה האיכותית או שנמצא איזה קולא על זמן התפילה. תחליט על מה אתה רוצה לוותר ומה העיקר.

"דוגמא אחרת בנושא הזה שלעניות דעתי משקפת את העניין: מספרים שהיו שני שו"תים שהופיעו באותו הזמן, של שני רבנים מובהקים, אחד היה חסיד ואחד לא היה חסיד. בשו"ת הראשון של מי שלא היה חסיד, במה עסקה השאלה הראשונה בספר? האם אפשר לצאת ידי חובה במצוות פריה ורביה על ידי ממזר? שאלה שבאמת דנים בה בפוסקים.

"השאלה הראשונה בשו"ת השני, של הרב החסידי, הייתה, האם מותר למסור את הנפש על דברים שעל פי ההלכה אין בהם חובת מסירות נפש. זה באמת ממחיש את העניין הזה. חסידים מדברים על כך שיש מושג של מסירות נפש גם בדבר שהוא לא על פי ההלכה. כתוב בריבש יונה ובכסף משנה שחסידי גדול יכול למסור את הנפש גם לא על שלושה דברים, אם הדור פרוץ, או מפני סיבה אחרת, שיש מושג של מסירות נפש כזו. אבל זה לא בגלל שיש מצווה למסור את הנפש; הוא מרגיש פשוט שאינו יכול בלי זה.

"ה'אבני נזר' מביא מאביו, בעל 'אגודת אזוב', שמדבר על היתר לעשות מסירות נפש על מצוות, להסתכן כדי לקיים מצוה, לאכול מרור אפילו בסכנה ועוד שאלות. אם כן, לשאלתך, את הרב החסידי שואלים שאלות מסוג אחר. מישהו שיש לו קשר עצמי ונשמתי ומהותי עם התורה ושואל האם מותר לו למסור את הנפש. כמו שהרבי שאל במלחמת העולם את הרב רובינשטיין בצרפת, שהיה חסיד גור, אם מותר לו לנסוע לקלבריה ולהעמיד עצמו בסכנה, בשביל להשיג אתרוג לקלבריה, כי כן היה מקובל אצל חסידים.

"אז זה סוג אחר של שאלות וסוג אחר של תשובות. צריך להכיר את האדם, צריך לדעת להקל, לפי האדם, לפי העניין, לפי הזמן והמקום. לא לכל שאלה יש אותה תשובה. יש שישים ריבוא אותיות ושישים ריבוא נשמות בתורה. כשמדובר על הפסד מרובה, כתוב בהלכה שזה "עשיר לפי עשורו ועני לפי עניו והכל לפי ראות עיני המורה". הרב החסידי, מכיר באדם, שהוא יהודי חסידי, מה אצלו זה הפסד מרובה, מה יותר חשוב אצלו". ■

הספרים החדשים

של מעיינותיך

לקראת יריד החסידות

לחיות עם הנביאים
יהושע שופטים עם ביאורי חסידות. מאת הרב אשר פרקש

חלק שני

שורש מצוות התפילה לצמח צדק
עם ביאורי הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ)

נוך ראשון בסדרה

תורה אור בראשית
עם ביאורי הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ)

נוך ראשון בסדרה

מגיד דבריו ליעקב המבורג
המגיד ממעזריטש

סוגיות יסוד במשנת הרבי מליובאוויטש
מאת הרב מנחם ברוד

כולו אורה
עומקים בפרשת השבוע מאת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש משיעורי הרב יואל כהן

אוצר לקוטי שיחות תשובה
כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

נוך שני בסדרה

נשמתא דאורייתא עירובין-יומא
ביאורי חסידות חב"ד לש"ס

התוועדות עם הרב יוסף יצחק גייקובסון

שווה לכל נפש - הגדה של פסח
על פי שיחות הרבי בלילות הסדר. מאת הרב משה שילת

חלק שני

על פרשת דרכים
ביאור לתניא מאת הרב יחזקאל סופר

בין שני דברים בדקה

סקירה מאלפת על תורתו של מורנו הרה"ק רבי דוב בער, ב"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, הדרך הסלולה והנהירה להבחין בין דרכו של מורנו אוד שבעת הימים הבעש"ט זי"ע לבין הנתיב שסלל בה תלמידו הגדול המגיד, הדברים המאירים של גדולי תלמידיו והדוגמאות הנפלאות שבאמצעותן ניתן לעמוד על סוד הדברים ׀ שיחה מיוחדת עם הרבנים הגאונים, חברי מערכת 'מעיינותיך', לדגל הופעת החלק הראשון של ספרו 'מגיד דבריו ליעקב' המפואר והמבואר – ביום י"ט בסלו במלאות שנת ה-250 שנה ליום ההילולא ׀ דבריהם הם זכרונם

הרב לוי יצחק הולצמן

מ

קובל במסורת החסידית כי מורנו הרה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע זכה לברכת 'פי שנים ברוחו' מרבו הבעל שם טוב הקדוש, מעין בקשתו של אלישע מרבו אליהו הנביא "ויהי נא פי-שנים ברוחך אלי". ולפיכך אף היו לו מאה ועשרים תלמידים, כפליים משישים תלמידיו של הבעל שם טוב. בשונה ממורו הגדול לא נדד המגיד בין ערים ועיירות אלא ישב בביתו ובעירו והקים בית מדרש אליו נקבצו עד מהרה אדירי התורה והיראה, שנמשכו אל גדלותו של המגיד בנגלה ובנסתר, ולא פחות מכך - לדרכי החסידות אותן סלל, לתפילותיו ולעבודתו בקודש.

"מי יוכל לספר גודל שבח מעלת קדושת הרב אדומ"ו, לא יאומן כי יסופר מופתים נפלאים אשר תפלתו ודיבורו היתה נשמעת, והקב"ה גוזר והוא מבטל כו', עינינו ראו ולא זר גודל השגת מדריגתו גבוה מאוד, והיה עניו ושפל ברכך, והיה יראת ה' תמיד על פניו וכבוד ה' חופף עליו כל היום כו', ופעם אחת שמעתי מפיו הקדוש ממש שהבעש"ט זלה"ה לימד אותו שיחת עופות ושיחת דקלים וכו', וגם לימד אותו סודות שמות הקדושים ויחודים, וגם ספר "מעין חכמה" לימד אותו ואמר לו פירוש על כל תיבה, וגם הראה לי בספר רזיאל אותיות וכתב מלאכים - ואמר שלימד אותו כל זה, כי כל מלאך יש לו תמונת אותיות א"ב משונה מחבירו לפי מידתו וערכו ומאיזה עולם הוא...". דברים מרעישים אלו כתב על רבינו המגיד, תלמידו הרה"ק רבי שלמה מלוצק זי"ע בהקדמה לספרו 'דברת שלמה'.

מורנו המגיד הרחוב ופיתח את רעיונות החסידות שייסד רבו ועודד את תלמידיו להעלות את אמרותיו על הכתב. אחד מספרי החסידות הראשונים שראו אור הוא הספר 'מגיד דבריו ליעקב' מתורתו. קהל שוחרי התורה והחסידות הוגה זה כמה שנים בשקיקה בספרי 'כתר שם טוב המבואר' מתורת הבעש"ט שיצאו לאור בידי מערכת 'מעיינותיך', וממתין בציפייה רבה לכרך הראשון של 'מגיד דבריו ליעקב' המבואר שיצא מהדפוס בימים אלו, לקראת יריד החסידות הגדול. במלאות שנת ה-250 שנה להסתלקות המגיד, בי"ט בכסלו, לפנינו סקירה על תורתו ומשנתו הייחודית.

המגיד לעומת הבעש"ט

השומע סיפורים ותיאורים אודות מורנו אור שבעת הימים הבעש"ט ותלמידו הרה"ק המגיד זי"ע עלול לחשוב שעיקר תורת הבעש"ט כוללת דברי חיזוק והתעוררות כלליים להלהיב את הרגשות לעבודת הבורא, ואילו תלמידו המגיד הרחוב וליבן את הדברים מבחינה רעיונית. ואולם כאשר לומדים והוגים בעיון בדבריהם הקדושים, ניתן להבחין במשנתו ושיטתו הסדורה של הבעש"ט, כאשר תלמידו הקדוש ובראשם הרב המגיד הוסיפו קומות נוספות על גבי היסודות שיצק רבם.

כך מגדיר זאת הרה"ג הרב יצחק קפלן, מעורכי הספר החדש: "דמות המגיד כפי שהיא מצטיירת בדמיונו שונה מדמותו של הבעש"ט. היו מגדולי ישראל שראו בעבודתם בקודש של הבעש"ט והמגיד בכואה לחילוקי המדרגות שבין אבותינו אברהם ויצחק: אברהם איש החסד שמאכיל את כל באי עולם ומלמדם לברך למי שאכלנו משלו, לעומת יצחק שעבודתו בתוך גבולות הקדושה להרחיב ולהעמיק את הבראות שחפר אברהם אביו.

של מכמני פנימיות התורה אל תוכי השכל האנושי הרחוק בטבעו ובמושגיו מן האור האלוקי. עם זאת, יש להבהיר כי משליו של המגיד אינם אמרות נאות אלא הם עצמם גופי תורה והרבה העמיקו במשך הדורות כדי לעמוד על עומק כוונתו. המגיד עצמו אף התבטא שמי שמסתפק במשלים ומליצות נאות דומה לאדם שבבואו אל המלך קיבל מתנה שמשעשעת אותו ואינו נדחק להמשיך ולהיכנס פנימה אל היכל המלך.

"תורת המגיד מתייחדת בכך שמעניקה הבנה מעמיקה ושכלית לעיקרי החסידות. דוגמה לכך: בתורת הבעש"ט נאמר שעל-די הדבקות ב'אין' שהוא בחינת 'חכמה' מתקנים את כל השבירה והעניינים התחתונים ומעלים אותם לקדושה. הדבר מיוסד על המבואר בתורת הקבלה שבחינת המוחין העליונים היא למעלה מ'שבירת הכלים' שגרמה להיווצרות כל הדברים המסתירים על השכינה, כאשר הבעש"ט מתרגם זאת לעבודת הבורא, שהאדם בהיותו בביטול לה, בבחינת 'אין', הוא מתקן את כל העניינים השליליים.

"בתורת המגיד ניתן למצוא הסבר על מהותם של דברים, כגון על השאלה המתבקשת מדוע 'חכמה' משמעותה 'אין' וביטול. בספר התניא (בהגהה לפרק ל"ה) מופיע ביאור ידוע בנושא זה בשם רבו המגיד, 'כאשר שמעתי ממורי ע"ה', שבמדרגת החכמה האלוקית הקב"ה הוא 'אחד האמת, שהוא לבדו הוא ואין זולתו', ולכן דווקא במדרגה זו ישנו ביטול מוחלט לה'.

"ביאור נוסף מופיע ב'מגיד דבריו ליעקב' (סימן צ"א-צ"ב) שכל ההתהוות שבעולם נעשית על ידי חכמתו יתברך, ועינינו רואות שהחכמה מקשרת יחד ומתווכת שלום אפילו בין שני דברים הפוכים, כמו היסודות, שאילולי החכמה שביניהם לא היו יכולים אש ומים לדור יחד. ומבאר שהחכמה היא ה'אין' משום שלא קיימת בה הישות והמצאיות

קווים מקבילים אך שונים. מצבת ציונו של הרה"ק רבי דוב בער זי"ע המגיד ממעזריטש

במשלים ודוגמאות. "כ"ק אדמו"ר זי"ע התבטא שמנהגו זה של המגיד להעניק משלים רבים מהווה שלב נוסף בקיום דברי המשיח לבעש"ט: 'אימתי קאתי מר? לכשיפוצו מעיינותיך חוצה'. משום שבכך משך את אותם מעיינותיך

"עם זאת כדאי לזכור שדמות הבעש"ט כפי שהיא עולה מתוך הסיפורים בעת סעודת מלווה מלכה, איננה בדיוק הדמות העולה מתוך תורותיו המקוריות שרשמו תלמידיו, ובראשם כמובן הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף. וזאת מהסיבה הפשוטה: הבעש"ט כפי שמשתקף מתוך התורות הוא הבעש"ט כפי שדיבר ולימד תורה לתלמידיו, ולכן תורתו כוללת עניינים גבוהים וטמירים רוזין עילאין. "במובן זה תורת המגיד היא המשך ישיר ממש של תורת הבעש"ט. והיא עוסקת הרבה באותם עניינים שגילה והדגיש הבעש"ט, ובהם: מציאות השי"ת הנוכחת בכל, העלאת והמתקת כל העניינים הבלתי רצויים אל מקורם ושורשם בקדושה, כוח הדבקות בהשי"ת ועוד. מובן שהמגיד הרחיב ופיתח את הרעיונות הללו, והדבר ניכר גם בכך שתורות המגיד הן לרוב ארוכות בכמות מתורות הבעש"ט הקצרות.

את הדברים מחדד רעהו לעבודת הקודש, הרה"ג הרב צבי הירש זלמנוב, לא לפני שמקדים ואומר: "כאשר מנסים להבחין בין תורת הבעש"ט והמגיד יש לנקוט משנה זהירות, הן מפני שאין לנו קטני הערך היכולת לשיפוט נאמנה את דבריהם של ענקים שבענקים, והן משום שספרי תורת הבעש"ט והמגיד בלולים זה מזה ולכן לפעמים קשה לקבוע במסמרות בבית מדרשו של מי נאמרו הדברים.

"אחד הקווים היסודיים בשיטתו של הבעש"ט הוא להביא מושגים בפנימיות התורה כפי שנתגלו בידי חכמי הקבלה ולתרגם אותם לשפת עבודת הבורא. תלמידו המגיד כמובן צעד בדרכו ותרגם את מושגי הפנימיות לעבודת ה', אלא שאצלו ניכרת מגמה לקרב את הדברים עוד יותר לעולם המושגים שלנו, הן מבחינת המחשת הדברים בחיי המעשה והן מבחינת הסברה המקרבת את הדברים אל שכלנו הדל, בין היתר באמצעות שימוש נרחב

מלאכת מחשבת. הרה"ג ר' יצחק קפלן, הגה"ח הרב מענדל וועכטער, הרה"ג ר' צבי הירש זלמנוב

דבקות שאינה תמידית – אינה דבקות

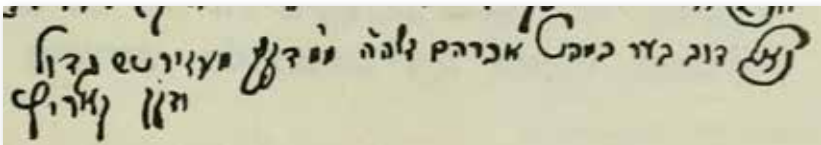
שנינו במשנה: "העושה תפלתו עגלה – סכנה ואינה מצוה".

וביאור מאמר זה על דרך הסוד: "תפלתו" פרוש – התדבקותו בתקדוּש פרוּך הוא, שהרי "תפילה": משמעותה התחברות. "עגלה" פרוש – לסיווגו, שפעמים שהוא דבוק בתקדוּש פרוּך הוא ופעמים אינו, כמו גלגל שמתגלגל תדיר ואינו יכול לעמוד במקום אחד, וכך אדם זה "דביקתו עגולה, פעמים היא למטה ופעמים למעלה... ואינו מחובר בתמידות". ועל כך מודיעה המשנה, כי מי שאין דביקותו בה' קבועה – מסתמא גם בעת דבקותו אינו מקשר באמת בתקדוּש פרוּך הוא, וזהו "אינה מצוה" – "מצוה" לשון התחברות, כמו "צותא".

1. כלומר, העושה "בית מושב תפילין" (שעל ראשו) עגול, שאין להם בית מושב (שטוח) אלא (תחתיתן עשויה) כמין דופן ביצה – הנה, ראשית יש בכך סכנה, שנשיכנסו בפתח ויכה ראשו באסקופה – שלא יכנסו התפילין בראשו, ושנית, אין בכך קיום מצות תפילין, שצורתן צריכה להיות מרובעת (רש"י מנחות לה, א). ועיין עטרת צבי לזהר חלק א, רה, ב (בשם רבינו) – הביאור הפנימי בכך שמצות התפילין היא שיהיו מרובעות דוקא.

2. ו"תפילין" הן מלשון תפילה – ראה פרי עץ חיים שער התפילין פרק ז. נתיבות עולם למהר"ל, נתיב העבודה פרק ט. שושנים לדוד מנחות פרק ד, א.

3. לשון "נפתול" [ויצא ל. ת. וברש"י: "חיבורים". ועיין בתרגום אונקלוס שם. רש"י חוקת יט, ו], שמדבק ומחבר מחשבתו בבורא יתברך – הלן סימן קצב. ובלשון המשנה (כלים פרק ג, ה): התופל כלי חרס" (כלומר, מחבר ומדבק את חלקיו) (ראה מפרשי המשנה) – תורה אור תרומה עט, ד (ועיין תיקוני זהר, תיקון מז – פד, ב. ספר המאמרים תש"ע ע' 79). וראה גם להלן סימנים ע, רכח.

חתימת יד קודשו של המגיד ממעזריטש זי"ע

"ניתן להבחין בשלבי גילוי תורת החסידות, כפי שנאמרה ה'תורה' לראשונה מפי הבעש"ט, כפי שביאר והוסיף בה המגיד, וכפי שנתבארה בידי תלמידי המגיד והבאים אחריהם"

אל הנבראים – דבוקה בחכמה, העליונה והראשונה שבהן".

כאמור, אחד המוטיבים המרכזיים בתורת המגיד הוא ריבוי המשלים להמחשת רעיונות החסידות. "המגיד מרבה להביא משלים מהיחסים בין האב לבנו", אומר הרב קפלן. "החוט השווה העובר בין משלים אלו הוא הרעיון שכאשר האב משחק ומשתעשע עם בנו, מובן שעבור האב זאת ירידה גדולה. האב הוא אדם מבוגר העוסק בעניינים

הסותרת של הנבראים, ולכן על ידה יכולים הם להתקיים יחד וכן להשתנות".

יסודות בתורת המגיד

"בתורת המגיד יש התעמקות רבה בשאלות מכבשונו של עולם", נענה ואומר הרב קפלן. "שאלות כמו לשם מה נברא העולם, משמעות ה'צמצום', שבירת הכלים ותיקון הניצוצות. למי שרגיל בספרי חסידות מאוחרים יותר, הלימוד בספרו של המגיד מסנוור מעוצמת האור שבכל שורה ושורה. כביכול מקבלים את כל משנת החסידות הרחבה באופן של תרכיז. ואכן הלומד נוכח במוחש איך בתוך הדברים טמונים הזרעים להסתעפות של משנת החסידות לענפיה ולחצרותיה.

"כטעימה מיסודות תורתו ניתן להביא את הרעיון הבא: כידוע, לשון המשנה חסרה לפעמים, עד שבגמרא נאמר על כך לעתים קרובות 'חסורי מחסרה והכי קתני'. אך האם משמעות הדברים שיש ח"ו חסרון בתורה והיא אינה שלמה? הנושא נדון בחלק יריעא מהימנא' שבזהר הק' ושם מובא לכך משל מחייט התופר כגד ולצורך התפירה נוטל את הבגד השלם וגזרו ממנו חתיכות שונות. ובכן, האם החייט מחסיר משהו מהבגד על ידי הגזירה? ודאי שלא, וההפך הוא הנכון. החתיכה נגזרת ממקום זה, אולם לאחר מכן היא תשוב אל הבגד במקום הראוי לה.

"כך הוא גם בתורתנו הקדושה: כשנראה לאדם חלק חסר במשנה – אם יעיין היטב ימצא את החתיכה החסרה במקום אחר בתורה, ומשם ידרשנה. מורנו המגיד לוקח את המשל הזה של הרעיא מהימנא ודורש אותו על בריאת שמים וארץ. כשברא הקב"ה את העולם, וצמצם והשפיל את אורו הגדול עד לעולמות התחתונים, דומה הדבר כאותו חייט הגזרו את הבד ומשחיתו. אבל באמת מטרת הירידה הזו היא שכל ניצוץ אור יבוא אל תיקונו וישוב אל מקומו על ידי עבודת האדם. החייט הגזרו הוא הקב"ה, אבל תפקידו של החייט התופר הוא תפקיד האדם עלי אדמות.

"יסוד זה של ירידת וצמצום האור בעת הבריאה לשם נחת-רוח עתידית מעבודת הנבראים, חוזר על עצמו שוב ושוב בתורות המגיד. למעשה, מבאר המגיד, באופן מהותי, התענוג העתידי קדם לצמצום ולבריאה. השי"ת ראה את התענוג מעבודתם של ישראל, ומתוך כך ברא את העולם. זו המשמעות של דברי חז"ל שישראל 'עלו במחשבה' קודם הבריאה. 'ובהקב"ה העבר והעתידי הם שוים', מוסיף המגיד, בתורה הראשונה הפותחת הן את 'מגיד דבריו ליעקב' והן את 'אור תורה'. הבריאה ותכליתה, הירידה והעלייה, נעוצות זה בזה לבלי הפרד. על כך ראשית כל עניין נעוצה בסופו, והמלכות – האחרונה והתחתונה מעשר הספירות, זו שיוודת מטה

רציניים ומשחקי הילדות של הילד הם לכאורה השפלה עבורו. אבל האם כשהאב משחק עם בנו הוא עושה זאת בעל כורחו, כמי שעוסק בדבר שאינו מעניינו? פשיטא שלא. ומדוע? משום שהאב אוהב את הבן, והמשחק עם בנו הוא מתוך אהבתו.

"אחד המשלים הללו הוא משל נפלא ממש שעושה סדר בכל הנושא של יראת עונש ושל מושג העונש בכלל: האב הזהיר את בנו שלא ללכת יחף, הבן לא שעה לאזהרה זו וקוץ נתחב ברגלו. הילד אינו סובל במיוחד מהקוץ, אך האב מבין שעלול להתפתח זיהום ברגלו של הילד (שלא ינפח רגל הבן), ולכן הוא לוקח מרצע ושולף את הקוץ מתוך רגלו של הילד. הוצאת הקוץ כואבת מאוד לילד והוא בוכה בקול מר. בפעם הבאה, כשהאב מזהיר את בנו שלא ללכת יחף, הוא לא אומר לו 'עלול להיחב לך קוץ ברגל', כי הילד בקטנות דעתו איננו מבין את הנזק שבקוץ. הקוץ לא כואב לו. אלא מה הוא אומר לו? 'אם תלך יחף ויניעץ כך קוץ, איאלץ לשלוף את הקוץ במרצע וזה יכאב לך מאוד'.

"הנמשל הרי הוא מובן וברור: עונשי התורה הם ניקוי וריפוי של החטא, שהוא הבעיה האמיתית, הוא ה'קוץ' שפוגע בבריאות הרגל. העונש הוא למעשה החלק

”שכינה עמהן” – בזמן הגלות רק בחינת ”שכינה” מתגלית בעולם

כתיב וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ, ודרשו חז"ל: "והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגלות", כי "בכל מקום שגלו שכינה עמהן".

וביאור סוד "שכינה עמהן" האמור בזמן הגלות הוא על דרך משל, אב ואם האוהבים את הבן בשנות, רק שמכל מקום, אם הבן אינו מתנהג בדרך הישר חס ושלום, אזי אף על פי שהאב עורנו אוהב אותו בתכלית, בשוב לאמו, אינו מראה לו אהבתו, ומכה אותו, ואילו האם, אף על פי בן מרחמתו ומנשקתו ומקרבתו אל אביו.

וכך בנמשל, שיש שתי בחינות באלקות – ה"אב" הוא האור העליון, מקור השפע (בחינת הזכר וה"משפיע"), ונקרא בשם "הקדוש ברוך הוא", וה"אם" היא המדרגה התחתונה המקבלת את אורה מן המדרגות שמעליה על מנת להביאו ולהשכינו בעולם (בחינת הנקבה וה"מקבל"), ונקראת בשם "שכינה"; ובכן, עתה בגלות – לאחר שחטאו ישראל כלפי הקב"ה – אזי בחינת ה"אב", דהיינו המדרגה העליונה שבאלקות, מתנהגת כריחוק כלפי ישראל (כמשל הבן שחטא ואביו אינו מראה לו אהבתו ומכה אותו), ולכן מדות הקדוש ברוך הוא כביכול אינם מגלים בעולמנו (אף שלאמתו של דבר אין שני בהארת מדותיו מצד עצמן, כמשל האב שעורנו אוהב את בנו אלא ש"אינו מראה לו אהבתו"), ורק מדת השכינה – המדרגה התחתונה שבאלקות, ה"אם" – מגלה למטה, שנוכחותה ופעולתה ניכרות בעולם, להיותה מצויה ביחד עם ישראל גם בגלותם, "שכינה עמהן".

והנה, שתי בחינות אלו – הם שני שמותיו של הקב"ה, הוי"ה ואדנ"י: שם הוי"ה הוא השם המפורש, שם העצם, וקאי על בחינת "הקדוש ברוך הוא", דהיינו האור האלקי העליון (מקור ושורש ההוויה), המרום מגדרי העולם, ואילו שם אדנ"י (מלשון אדנות ושלטון) הוא בחינת "שכינה", האור האלקי התחתון והמצומצם המרחיק את העולם ופועל בתוך גריו לקיימו ולהנהיגו (מכח שרצה להיות אדון); וזהו הפירוש בכך שבזמן הגלות רק ה"אם" – השכינה – מתגלית בעולם, כי בזמן הזה אין מתגלה בעולם הכח האלקי המרום מגדרי הטבע והבריאה, שהיה גלוי לישראל בזמן הבית, ומכחו התרחשו הנסים שלמעלה מן הטבע, אלא רק הכח האלקי המוביל את גריו הטבע והבריאה עצמם.

ולכן, בזמן הגלות אמנם יתכן גילוי אלקי מסוים לישראל (מצד בחינת ה"אם" הנמצאת בקרבם), בכך שמדרי ומאורעות הבריאה יתגלו לטובתם, אך אין זה באופן של יציאה לגמרי מסדרי טבע הבריאה. וכמו שהיתה ההתרחשות אצל אסתר, בנס פורים, בזמן של גלות, שאף על פי שהיה גם גדול, מכל מקום נתלבש הנס במדרגת תחתונה ד"אסתר" – לשון הסתר ולבוש, היינו שהפעולה התלבשה בלבוש הטבע שמצד הבחינה התחתונה שבאלקות ("מדרגה תחתונה"), השכינה, המסתירה על האור האלקי העליון, ועל כן הנס נעשה באמצעות השתלשלות של אירועים טבעיים בצורה מכוונת מלמעלה (גם מלווה בטבע), על ידי שנשא את אסתר לאחשורוש "ומכח זה נתלה המן" והתבטלה הגזירה, ללא שידוד מערכות הטבע. מה שאין בן אם היו זוכין והיתה מתגלית להם בחינת "הקדוש ברוך הוא" עצמה, שם הוי"ה, היה נעשה הנס בפרסום, שהיתה ניכרת בגלוי בעולם פעולת שם הוי"ה שלמעלה מגדרי הטבע והבריאה, פלי התלבשות במדרגת התחתונה – שם אדנ"י.

וכך בכל משך זמן הגלות הבחינה המתגלה בעולם היא ה"שכינה" בלבד, כי תחיות ששוכן תמיד בעולמות נקרא השכינה ("על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין להחיותו ולקיימו"), שבחינה זו פועלת בגלוי בעולם בכל מצב ובכל עת, אפילו כאשר ישראל אינם עושים רצונו של מקום ונענשים בגלות וריחוק, והיא דגמת האם שמגלית מדותיה אף על פי שהבן אינו מתנהג כשורה.

ולפיכך בזמן הגלות אין אנו רשאים לומר ולהוכיח כי אם רק את שם אדנ"י, לפי שרק מדת אדנ"י היא נגלית בעולם, שאין אנו משיגים [אלא] רק מדרגה קטנה שבעולמות – שם אדנ"י, ואולם לא הותר לנו להוכיח את שם הוי"ה בכתבו (כמו שהיו מזכירים בזמן הבית), כי שם הוי"ה הוא שם העצם – האור האלקי העליון והעצמי, מקור הכל – ואור זה לא נתגלה היום (– בזמן הזה), שאין אנו משיגים אותו בזמן הגלות.

הטוב. הכאב שנגרם הוא בגלל הקוץ. אלא שהקוץ גורם כאב רק כשולפים אותו. מי שחכם ומבין, יודע שעליו לפחד מהקוץ ולא מהמרצע. ומי שאינו יכול להבין את הנזק שבקוץ, מדברים אתו על הכאב של הניקוי והריפוי – העונש.

"זו דוגמא לתורה פשוטה ומוכנת לכל אדם, שהבנתה אינה דורשת את הכרת עולם המושגים הקבלי שהמגיד משתמש בו בדרך כלל. ובתורת המגיד, לצד תורות עמוקות ביותר שקשה לעמוד על פשרן המלא, יש גם הרבה תורות כאלה שכל אדם יכול להבין על נקלה".

כל הנהרות הולכים אל הים

דבר פלא מוצאים אנו בבית מדרשו של מורנו הבעש"ט זי"ע. לרוב, ניכרת השפעת הרב וסגנונו על תלמידיו, וכך יכולים אנו להבחין בכתביהם של ראשונים ממי קיבלו תורה. לעומת זאת, החבורה הקדושה של תלמידי מורנו המגיד נפוצה על פני כל הארץ, עד שלעיתים אנו מוצאים ניגודים חדים בין דברי תורתם ודרכי העבודה שהורו לחסידיהם אחריהם, דבר המעורר תמיהה: כיצד יתכן שכולם שתו ממעיין אחד ויצקו מים על ידיו של אותו רבי?

אך האמת היא שדווקא דבר זה מאפיין את דרך החסידות של המגיד שהיה הולך כנגד רוחו של כל אחד. הרה"ק מרוז'ין סיפר כי פעם התווכחו תלמידי המגיד בקשר לתורה שמסר רבם, זה אומר בכה וזה אומר בכח. פנו לרבם לשמוע מה באמת אמר. ענה להם: "אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי הדיבורים שאמרתי כוללים דברי כולם".

תלמידו הרה"ק רבי זאב וואלף מז'יטומיר בעל 'אור המאיר' הביא תיאור חי על התבטאותו של המגיד עצמו על דרכו זו: "פעם אחת היינו מסובין בבית המגיד ולה"ה ונאספו הרבה גוונים אנשים, זקנים עם נערים, ופתח פיו לדבר דברי תורה והזכיר משל שאמר רז"ל: 'מי שהיו לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקנה, הזקנה מלקטת שחורים וילדה מלקטת לבנים, ונמצא קרח מכאן ומכאן'; כך הענין בדברי תורה, כי אמרו רז"ל 'התורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה', אש שחורה רומז לדיבורי יראה וכדומה מדברי מוסר. ואש לבנה רומז לענייני אהבה ורמזים וסודות התורה הנוגע דייקא לאנשים משכילים להבינם טוב טעם השגת הבורא ית' במושכלות.

"וכיון שבאין לדרוש פני הרב הרבה גוונים בני אדם, אלו מושכין ושוואלין את הרב מענין יראתו ואלו מושכין מענייני אהבתו, נמצא קרח מכאן ומכאן ואין לו פה להשיב כעניין. אלא אם כן מי שהוא חכם הכולל ונפשו רחבה עליו, ויש לו התפשטות הדעת, יכול להמציא דיבורים השווים לכל נפש, וכל אחד ואחד לפי ערכו ותבונתו יכול להמציא

תפילה על פי דרך הסוד – להכניס בתיבות רוח חיים אלקית

בְּשִׁמְתַּפְּלֵל אָדָם בְּפִשְׁטוֹ – כלומר, תפילה כמוכנה הפשוט והחיצוני בלבד, אִזּוּ הַתְּבוּת הַיּוֹצֵאוֹת מִפְּנֵי אֵינֶם חַיִּים – כלומר, מילים אלו כשלעצמן הן נמולות חיות ו'נשמה', כי רק השם הוא הנותן חיות בתבות, היינו שכדי שיהיו התיבות מציאות שיש בה חיים צריך שתשרה בהן רוח אלקית, ואילו כל זמן שהמילים נותרות כמשמעותן הפשוטה (שאינן הן מוסבות על ה' יתברך, אלא מכוונות לתוכן ולמובן הפשטני שלהן) – אין בהן חיות אמיתית.

וְלִמְשָׁל, בְּשִׁאוּמֵר בְּתַפְלֵתוֹ "בְּרוּךְ אַתָּה ה'" על פי כוונתן הפשוטה של המילים, אִזּוּ בַעֲדוֹ אוֹחוֹ בְּ"בְרוּךְ אַתָּה" עֲדִיין אֵינֶן חַיִּים, רַק דְּוָקָא אַתָּה בְּךָ, בְּשִׁמְוִיךָ אֵת הַשֵּׁם ("בְּרוּךְ אַתָּה ה'") נִכְנַסְתָּ חַיּוֹת אֱלֹקִית דְּבִיבֵר הַיּוֹצֵא מִפְּנֵי, לְחַיּוֹתוֹ דְּבִיבֵר שְׁבוּ מוֹרְגֵשׁת וְגַלְוִיָּה בְּחַיְנָה אֱלֹקִית מְסוּיָמָת.

אֲבָל בְּשִׁמְתַּפְּלֵל עַל פִּי בְּבִלָּה וּבְדֶרֶךְ הַסּוּד, הַיּוֹנֵן שִׁמְכוּוֹן לְאוֹר הַפְּנִימִי וְהַנְּסַתֵּר הַשּׁוֹרָה בְּתוֹךְ דְּבִיבֵר, אִזּוּ כָל דְּבִיבֵר וְדִיבֵר מְתִיבוֹת אֱלֹהִים הוּא אֱלֹקִית: "בְּרוּךְ" – הוּא שֵׁם וּבְחַיְנָה אֱלֹקִית, "אַתָּה" – הוּא שֵׁם וּבְחַיְנָה אֱלֹקִית, וְכֵן כָּל הַתְּבוּת שֶׁבְּתַפְּלָה. פִּירוּשׁ, לְפִי שְׁהַתְּדַבְּקוֹת הַמְּתַפְּלֵל בְּאוֹר הַפְּנִימִי שְׁכִיבֵרְוֵי – מִשְׁמַעוֹתָה הַכְּרָה פְּנִימִית בְּכַךְ שְׁלֵאֲמָתוֹ שֶׁל דְּבֵר הַכַּח הַמְּדַבֵּר מִפְּנֵי הוּא כַּח אֱלֹקִי, "עוֹלָם הַדְּפֹד" שֶׁל מַעְלָה (הַשּׁוֹרֵשׁ הָאֱלֹקִי הָעֲלִיוֹן שֶׁל כָּל הַדְּבִיבֵרִים שֶׁבְּעוֹלָם); וְנִמְצָא שֶׁבְּכַךְ הוּא מְכַנֵּס רֹחַ חַיִּים בְּתוֹךְ הַתְּבוּת הַיּוֹצֵאוֹת מִפְּנֵי.

1. ראה אור לשמים פרשת נח: "שמעתי בשם האדמו"ר הרב מוה"ר דב בער זצלה"ה [רבינו], שאמר ש[בני] העולם מדדעין באמרם תיבת ה', ואני מדדעתי תיכף ותיבת "ברוך", וזהו פירוש הכתוב "ברוך הבא [בשם ה']", שתיבת "ברוך" – "בא בשם ה'", היינו בכוונה וביראה כמו תיבת ה'". ועיין דבר חלק ג רעא, א.

רצונו הקדוש והמפורש. אוהל ציונו של הרה"ק רבי דוב בער ז"ע, המגיד ממעזריטש

אמרים' אינו כולל את כל התורות בשלמותן. אין מוקדם ומאוחר בספר זה ואינו מסודר לפי נושאים, אלא כשמו כן הוא: 'ליקוטי אמרים' של תורותיו הקדושות המביעות בסגנון חי את דרך החסידות שסלל. במרוצת השנים יצאו לאור חיבורים נוספים מאוצר הכתבים של תורת המגיד,

וכי קטן בעיניך דבר שביקש דוד המלך ע"ה 'אגורה באהלך עולמים', רצונו לומר בשני עולמות?!. כלומר: מורנו המגיד הביע בפניו במילים מפורשות את רצונו שתורתו תעלה על הכתב ותונצח לדורות. כאמור, תורת המגיד נרשמה בכתבי יד רבים והספר 'מגיד דבריו ליעקב – ליקוטי

מרגוע לנפשו לדרוש כוונת הרב הנוגע לבחינת עבודתו".

"לעיתים", אומר הרב זלמנוב, "ניתן להבחין ממש בשלבים השונים בגילוי תורת החסידות – כפי שנאמרה ה'תורה' לראשונה מפי הבעש"ט, כפי שביאר והוסיף בה המגיד, וכפי שנתבארה בידי תלמידי המגיד והבאים אחריהם". ואף מוסיף לכך המחשה: "ידוע חידושו של הבעש"ט שהקב"ה משגיח על כל פרט ופרט בבריאה ושכינתו מתלבשת אפילו בברייה הכי שפלה, כי 'לית אתר פנוי מיניה'. "המגיד הוסיף לתת טעם והסברה בדבר, לדחות את שיטת הכופרים שהקב"ה אינו משגיח על העולם מפני שסוברים שאין זה מכבודו יתברך להשגיח על דברים כה שפלים, כי 'באמת שאפילו בשמים אין כבודו להשגיח לפי גודל רוממותו', אלא הכל מצד חסדו הגדול וכשם שמשגיח למעלה מעלה משגיח גם על כל פרט ופרט בעולם הזה.

"אך עדיין נדרש לברר מפני מה אכן אין זו השפלה עבורו יתברך? על כך ביאר תלמיד המגיד, אדמו"ר הזקן בעל התניא, שהימצאותו של הקב"ה בעולמות אינה באופן כזה ש'נתפס' בהם אלא עודנו ברוממות גמורה, ואדרבה, הוא מצוי בכל מקום מפני שאינו מוגבל".

בתיבת התורות

בית הדפוס של העיירה החסידית קורניץ היה הראשון שהוציא לאור ספרים מתורת החסידות. הספרים הראשונים היו חיבוריו של הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף, ומיד לאחריהם נדפס הספר 'מגיד דבריו ליעקב – ליקוטי אמרים' מתורת המגיד בשנת תקמ"א.

שם הספר רומז לזהותו של המגיד, שכן סופי התיבות של 'מגיד דבריו ליעקב' הן 'דוב' כשמו הקדוש. הספר נערך בידי הרה"ק רבי שלמה מלוצק, שנמנה על גדולי תלמידי המגיד ואף היה קרוב משפחתו. רבי שלמה מתאר בהקדמתו את לבטיו בכתיבת דברי התורה, "לא מצאתי ידי ורגלי להכניס את עצמי בהדפסת הספר הקדוש הזה", כותב, "כי הם חכמות רמות עד דלא יכיל למללא בפומא, כי הם כהררים התלויים בשערה".

הוא אף מספר על שיחתו עם רבו המגיד בנושא זה: "פעם אחת שאל אותי אדמו"ר זלה"ה, למה אין אני כותב מה שאני שומע? והשבתי לו התשובה כנ"ל [שירא לעסוק בעניינים כה נעלים]; גם אמרתי כי ראיתי כותבי כתבים ומקצרים מאד מכוונת אדומ"י, ולפעמים אינם מבינים וכותבים לפי הבנתם. ואמר לי: אף על פי כן איך שיהיה נכתב הכל טוב, למען היות למזכרת לעבודת הבורא ב"ה. ואמרתי לו: למה אדמו"ר רוצה וחושק לזה? וכך אמר לי:

בדד בשילוחם נפשו

"אכן חוגגים י"ט כסלו, הילולא של המגיד,
חג הגאולה של האדמו"ר הזקן, אבל
העיקר הוא "צעק ליבם אל ה'", "מי לי
בשמים ועמך לא הפצתי בארץ" לחגוג
בלי ללמוד חסידות זה לא כלום! וללמוד
צריך על מנת לעשות!" • דברים נפלאים
ומרוממים שנשא הגאון החסיד רבי מנחם
ארלנגר שליט"א בהתוועדות י"ט כסלו

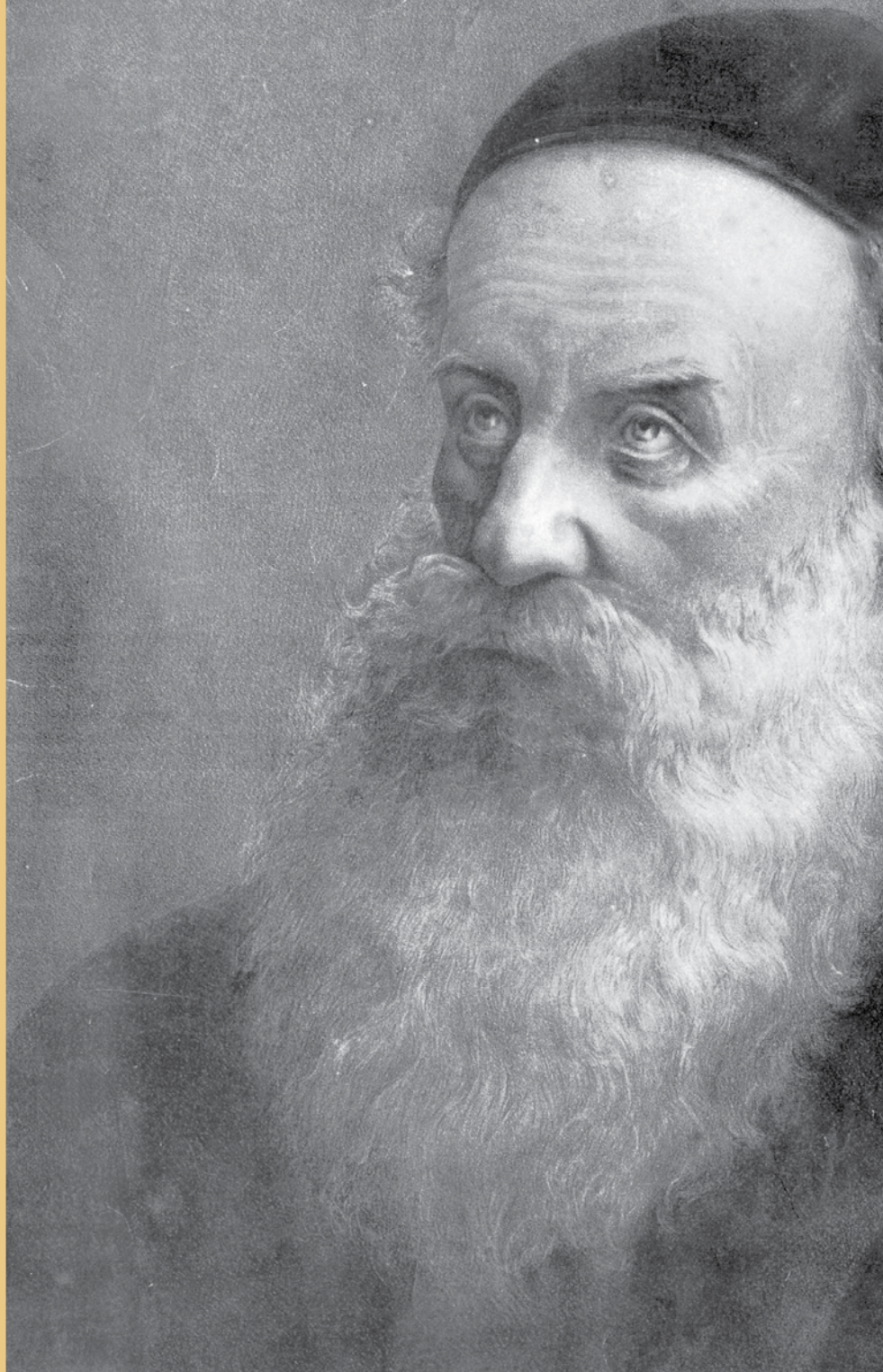

הימנה' כלשון הרביים. שיתגלה אלוקות כמחשבת ה'אלטער רבי' (אדמו"ר הזקן בעל התניא זי"ע), שיש לרסק את היהלום שבכתר המלך כדי להביא מזור לבן המלך, שהמשמעות של זה אצלנו, זה ללמוד להבין ולהשכיל, ולא כל כך להשכיל, כמו לעבוד, להתעסק ולהרגיש, ולהביא אל תוכנו את העניין הזה של מה שהחסידות דורשת.

ידועים דברי החידושי הרי"ם, שכשנעשה רבי וחסידים ובית מדרש, מיד יש גבאים ותפקידים שונים וכו', בא היצר הרע וגונב את נקודת האמת, ואז הוא נותן לעניינים להמשיך הלאה... אם כך אפוא, בודאי ובודאי שבעניין הזה של השמחה בחג הגאולה וביומא ההילולא של המגיד הקדוש, עיקר השמחה תלויה בדבקות שלנו בדברים הפנימיים האלה. אם הדבקות היא בחיצוניות של הדברים, אז כבר קרה מה שהחידושי הרי"ם אומר... אבל אם נזכה שיהיה לנו דבקות כל שהיא בפנימיות של הדברים, אפילו לא ממש דבקות אלא רק רצון לדבקות, הליכה בדרך הזאת, לנסות להריח בניחוח הזה, אז הכל כדאי!

כתוב מה'תולדות יעקב יוסף' (פרשת חוקת) על מאמר חז"ל (ויק"ר פל"ה א) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך (תהלים קיט, נט), אמר דוד: רבוננו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. אומר ה'תולדות' כך, שכל אדם בבוקר, אם הוא יתחיל לעבוד את ה' לשמה, אז היצר-הרע יקטרג עליו ויחפש אותו, ואז אולי הוא גם ימצא אותו, לכן צריך להגיד לו 'למקום פלוני אני הולך ולבית דירה אני הולך', אני הולך לשתות קפה עם קצת שוקולד... ככה הוא ירשה לנו לקום בבוקר... אני הולך ללמוד איזה סוגיא טובה, אולי אצליח לכתוב חידושים יפים... להתקדם כמה עמודים, או להתחיל סימן חדש בספר שלי... כל מיני מחשבות כאלה, כל אחד לפי העניין שלו, ואז ברגע האחרון, הוא עושה פניה ימינה, ואומר: בסוף לא... מה אעשה, רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הכוונה אל השכינה הקדושה.

לכן אם בסופו של דבר, הכוונה איפה שהוא, להתקרב אל השכינה, אל הקב"ה, אז אפילו אם בהתחלה זה קצת שלא לשמה, אפשר לסלוח. הנה היינו עכשיו אצל המגיד (בצינונו הק' בהאניפוליס), ניסינו לגעת בקדושה, בשולי אדרתו, היינו אצל הבעש"ט (בצינונו הק' במעוזיכוד), ניסינו לחדור פנימה. אנחנו מתחילים עם השכל, עם המחשבה, עם הרצון, לאט לאט, חבל בחבל נימה בנימה (ראה בר"ר פר' צ"ד), כולי האי ואולי ניגע גם בלב של הדברים.

ע"י משה רבינו! אבל אם היום הזה הוא חג של 'בדא מליכו' דהיינו חג של 'צעק ליבם אל ה'! חג ששייך לעבודה, חג שהוא היכי תמצוי להתקרב אל השי"ת, חג שמסמל את היפרצו מעיינותיך חוצה' של הבעש"ט זי"ע, אז זה שייך אלינו.

ענין היפרצו מעיינותיך חוצה' במקרה שלנו, הכוונה שמעיינות האלוקות יתגלו אלינו, שאנחנו עדיין קצת 'חוצה', ובפרט כשהדברים יתגלו אל ה'חוצה' שבנו, הנפש הבהמית של כל אחד ואחד, שאין חוצה

פני כמה ימים היה כאן אורח, שבראותו את המודעה של י"ט כסלו, הפטיר לעצמו 'החג אשר בדו מליבם' כלשון הפסוק (מלכים א' יב, לג) בחודש אשר בדא מליכו ויעש חג לבני ישראל...

ובאמת צריך לדעת מה ענין היום הזה. צריך לדעת להבחין. כי אם באמת היום טוב הזה הוא חג לאומי, אז זה ממש לא מתאים. איני יודע איך הקהל פה, אבל אני לא חוגג חגים לאומיים... רק מה שהקב"ה נתן לנו בתורה

נפשי דייקא. הגאון החסיד רבי מנחם ארלנר שליט"א

בלשון אגרת הבעש"ט 'בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה, ויוכלו גם המה לעשות יחודים כמוך', בהתחלה הכוונה ביחודים כמוך' כפשוטו, לחשוב על ה', להתקרב אל ה', לעורר את היראה ואהבה, הושע נא יחידה לייחדך.

ראיתי היום שאחד הצדיקים כתב במכתב לחסיד, שגם אם הוא אופה לחם, כמה שלחם זה דבר חשוב, אבל אם הוא יכול להיות נוקב מרגליות, אז הדרישה ממנו להיות נוקב מרגליות, ולא רק אופה לחמים! כך כאשר אדם יכול להיות בעל מעלה גדולה מאד בפנימיות התורה, דהיינו לקיים את המצוות באהבה וביראה, וגם בלימוד נגלות התורה, יכול לעשות זאת עם מחשבה נכונה לכבוד ה', שכל זה בכלל פנימיות התורה, אז הוא יכול להיות נוקב מרגליות!

יפוצו מעיינותיך חוצה, הכוונה היא להיכנס לעולם הזה של הפנימיות! המעיינות של הבעש"ט, זה על דרך הפסוק (תהלים פו, ז) כל מעייני בך - מיין אלע קוועלן זענען צו דיר! (כל מעיינות נפשי מכוונים אליך!) כמו שרבי שלמה קארלינער זי"ע אמר, והחסידים רצו אחריו כמה ימים ולא ידעו אם יום או לילה, מרוב אור וקדושה שחשו מהמאמר הזה. רבי שלמה קארלינער מרוב הקדושה שהייתה בו, שהיה טפח גבוה מעל הארץ, דיבורו הקצר פילח את לב החסידים והם הלכו שבי אחריו.

ובכן, היפוצו מעיינותיך חוצה' של הבעש"ט, 'חוצה' הכוונה אלינו אל תוכנו, ואז יהיה זה חג אשר ברו מליבם... צעק ליבם אל ה'! (איכה ב, יח). הלואי ויהיה לנו חג אשר ברו מליבם, שהמציאו מליבם - שהמציאו את הלב אל השי"ת, הלואי ונזכה להמציא את הלב שלנו אל ה'! אתם יודעים מה זה להמציא את הלב שלנו אל ה'? בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך (דברים ו, ה) חז"ל אומרים (ברכות פ"ט מ"ה) בכל לבבך בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע, זה 'צעק ליבם', לאהוב בכל הלב, ולעורר את הנפש הבהמית שתיכנע אל ה' ותיסחף אף היא בלהט הזה של קרבת אלקים.

דבר זה יכול לקרות, כאשר אדם מבין את האור של הקדושה החדשה הזאת, שהופיע מבית מדרשם של הבעש"ט, של המגיד ותלמידיו הקדושים. בפרט האדמו"ר הזקן, שהנגיש מאד את תורת החסידות גם לאנשים פשוטים, בפרט בספרו הקדוש ספר התניא, ומי שלא למד 'תניא' חסר לו ממש! אין לו ארגז כלים אין לפתוח בורג... אין לו מברג... ועל אחת כמה וכמה התורות הארוכים שלומדים אותם קודם התפילה ובפרט בשבת קודש. כשאדם מתרגל ללמוד אותם, פתאום נפתחים לו שמים חדשים. תורת הבעש"ט נוצקה מכלי אל כלי לתורת המגיד, ותורת המגיד נוצקה לתורת האדמו"ר הזקן, וכולי האי ואולי זה יתפוס את האדם, ואזי יהיה 'צעק ליבם אל ה''. אנחנו חסידים של הקב"ה, המגמה והתכלית שלנו היא להגיע לרצון ה'. התכלית שלנו היא לא הבעש"ט, לא המגיד, ולא אדמו"ר הזקן. אף שבלי שום ספק, אם היינו יודעים שנמצא היכן שהוא אדם כמותם ואף הרבה פחות מהם, היינו כבר נוסעים אליו אפילו מעבר להרי החושך, אבל חלילה לנו מלעבר רוחות זרים. אנחנו רוצים דבר אחד 'לעשות רצונך אלוקי חפצתי', ובשביל זה אנחנו רצים אחרי

לחג הגאולה, שאולי ניגאל סוף סוף מהנפש הבהמית, מהחיצוניות של העולם, מללמוד שלא על מנת לעשות.

השי"ת יזכה אותנו, עכשיו בזמן הגדול והקדוש הזה, בזמן הזה שהחסידות יצאה ממאסר, שגם הנפש הבהמית שלנו תצא מן המאסר אל הגילוי, ואז נזכה לקיים מה שכתוב בזוהר (תק"ז, ו, כב). לתברא בית אסורין דילהון, לשבור את בית האסורים של השכינה הקדושה שמשותקת, משיח ממתין בהיכל הנקרא בשם קן ציפור (זוה"ק ח"ב ט, ח), משל לציפור שמחפשת היכן לנוח, ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה. ה' יעזור שיהיה כבר מנוח לשכינה, ואזי יהיה לגמרי חג הגאולה, ואולי נזכה ע"י השמחה שלנו בקדושת הצדיק, לצאת לגאולה, ולגאול את השכינה הקדושה שנמצאת בבית הסוהר בתוכנו, וזו ההתחלה של 'חוצה'; יפוצו מעיינותיך - של הרבי הבעש"ט - חוצה לתוכנו, וזה יהיה גאולה מאד גדולה. נתחיל עם הגאולה הזאת, ואז נחגוג עוד כל מיני גאולות...

(י"ט כסלו תשע"ז)

אדמו"ר הזקן, אחרי המגיד הקדוש, ואחרי הבעש"ט הקדוש, כולי האי ואולי נזכה שיהיה 'צעק ליבם אל ה' ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, שנחשוב ונתבונן במצוותיו ומאמריו ופעולותיו, עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה וזו היא האהבה המחוייבת, כלשון הרמב"ם (ספר המצוות מ"ע ג), את ה' אלקיך תירא, אותו תעבוד ובו תדבק (דברים י, כ), בגלל זה הולכים אנו אחריהם, לקיים בנפשינו 'נדעה נרדפה לדעת את ה' (הושע ו, א).

אכן אף אם חוגגים י"ט כסלו, היולא של המגיד, חג הגאולה של האדמו"ר הזקן, אבל העיקר הוא 'צעק ליבם אל ה', מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ (תהלים עג, כה), לחגוג בלי ללמוד חסידות זה לא כלום! וללמוד צריך על מנת לעשות! לא ללמוד על מנת ללמוד חלילה וחלילה, כי מי שלומד רק בשביל ללמוד, איני יודע מה העניין שלו. יש ללמוד על מנת שזה ייחפך להיות בדם שלנו.

הכוונה של ההתאספות צריכה להיות במגמה הזאת, חג הגאולה - על גאולתנו ועל פדות נפשנו. כמו שהחסידות נגאלה, ודאי שזה חגיגה גדולה, והלואי נזכה אף אנו

המשמעות האמיתית של "יפוצ". אוהל ציונו של רבנו הזקן בעל התניא זי"ע

כלומר, היה נידון על עצם התורה הקדושה שגילו הצדיקים, על הגילויים הגדולים, על אור הנבואה ועל הקדושה המתגלית, שכפי הידוע אדמוה"ז היה השופר לגלות הדברים בפרסום, ולכן לא לחינם היתה ההתנגדות הזאת לגלות דברי תורה מכבשונו של עולם ברבים, כי הדברים הללו באמת הינם סתרי תורה, הגילוי של דרכי ההמשכה, שאדם ימשיך אלוקות כפשוטו, עד שכל אחד מהעם - יהיה מי שיהיה - יכול לקחת ולהמשיך אלוקות כפשוטו, זה סתרי תורה ממש, ודבר שאי אפשר ואולי אסור לגלות, וממילא מובן למה היה על זה קטרוג.

והקטרוג הוא שורשי מאד, ודומה למה שמצינו בדברי חז"ל (ילק"ש בראשית פ"א) שדרשו את הפסוק (בראשית א, ב) וחושך על פני תהום זו מלכות יון, שזה מלמד שקליפת יון הינה קליפה שורשית בתחילת הבריאה שעניינה להוות את החושך המונע מאור הקדושה להתגלות, כי את זה לעומת זה עשה אלקים (קהלת ז, יד), ובהשתלשלות למטה, הדבר מתבטא בפועל שיד מלכות יון גוברת לרדוף את עם ישראל, כך גם בגילוי נשגב כל כך כמו הגילוי של החסידות, התעוררו כנגדו קטרוגים גדולים מאד.

ובכל זאת כאשר 'פדה בשלום נפשי', האור ניצח והקדושה התגלתה באופן של 'יפוצו מעיינותיך חוצה ויתגלה לימודך בעולם', זה אומר שהקטרוג הזה הומתק וסר המכשול, ומעתה יכול כל אחד ואחד לגעת בקדושת רבותינו. בקדושה הזאת של הבעש"ט, של המגיד ושל אדמוה"ז עם כל הצדיקים, להמשיך אלוקות כפשוטו.

עד שלא למדו דברים אלה מכבשונו של עולם, הדברים הללו היו ידועים רק בדרך מקיף, שידעו שהקדושה חלה על כל עבודה ועבודה וכיו"ב. ודאי שזה גם קדושה עליונה, אבל אין זה דומה כלל לאדם שידוע בפרטי פרטים, ועל זה נאמר (תגיגה ג.) כבשים

כאשר 'פדה בשלום נפשי', האור ניצח והקדושה התגלתה באופן של 'יפוצו מעיינותיך חוצה ויתגלה לימודך בעולם', זה אומר שהקטרוג הזה הומתק וסר המכשול, ומעתה יכול כל אחד ואחד לגעת בקדושת רבותינו. בקדושה הזאת של הבעש"ט, של המגיד ושל אדמוה"ז

שהוא לימד לעם ה' היא זאת שהייתה בבית האסורים. עצם המאסר לא היה בשלו, אלא בשל קטרוג כללי שהתעורר על המהות שלו. הקטרוג היה על הדבר הפנימי שהוא מבטא, האם מותר לזה להיות בחוץ על דרך 'יפוצו מעיינותיך חוצה' או שמא חלילה יש לשים את הגילוי הזה בבית האסורים. לפי הכלל הידוע שכל דבר שאמור להחליש את יחסי הכוחות בין הקדושה לסטרא-אחרא, או הסטרא-אחרא נעמדת כנגדו בכל עזו, וכך גם במקרה זה הייתה השאלה, האם הגילוי הזה לא מבטל את צביון הבחירה שבין הקדושה לצד השני. ולזה בא כל העניין של בית הסוהר.

ונגלה כבוד ה'

כתוב בספרים הקדושים בשם הרמב"ם שכאשר אדם דבק בקונו, לא יתכן שיחול בו שום נזק. הוא מביא לכך ראיות מחז"ל, שדבקות האדם בקב"ה מולידה דבקות הקב"ה בו כביכול, ואז האדם מושגח בתכלית, וכל נזק שקורה לו, הוא רק אם באותו זמן הסיח דעתו מהדבקות (וכ"כ בוהר חדש מדרש רות). וכן פירש הספורנו בפסוק (בראשית לב, כו) וירא כי לא יכול לו 'לרוב דבקותו תמיד בא-ל יתברך במחשבה ובדבור'.

אם כן לענייננו, בעל השמחה הלא הוא בעל התניא אדמוה"ז זי"ע, הרי בוודאי ובוודאי שהדבקות שלו לקב"ה, הייתה בלי היסח הדעת כלל, ואם כך איך יכול היה לקרות לו נזק, איך יתכן שתפסוהו והניחוהו בבית האסורים?

נחייב את הדברים בכדי שהשאלה תובן ביותר, הנה אנחנו לומדים הרבה על האבות הקדושים, על התנאים ועל האמוראים, אמנם אליבא דאמת איננו יכולים באמת לדעת מה היו האבות, כל מה שאנו לומדים זה לפי השכל שלנו, וכפי מה שרבותינו לימדו אותנו, ההשגה בדרכי אבות היא אצל כל צדיק לפי שהוא משיג. והנה אנו רואים בספר התניא (פל"ד) איך אדמוה"ז ראה את העניין של האבות, כמו שכתב בלשונו הקדוש: 'מודעת זאת שהאבות הן הן המרכבה, שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפילו שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לריבון העולמים בביטול ליחודו יתברך, ואם כך הוא הבין באבות הקדושים, זה אומר שהוא חי כך, ולכן לפי הדרגה שלו הבין שזה הכוונה מרכבה לשכינה ולא יכול להיות אחרת. ואם כך לאור דברי הרמב"ם הנ"ל היאך יתכן שצדיק כמותו יילקח לבית האסורים.

והתשובה לזה היא, שאכן לא האדמוה"ז הושם בבית האסורים אלא הקדושה הגדולה

ללבושך (משלי כז, כח) דברים שהן כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך, וגם נאמר (שם כה, ב) כבוד אלקים הסתר דבר (ראה בגמ' שבת כגג: וברש"י שם מותר להסתיר דברי תורה לכבוד שמים), ולפעמים גילוי של עניינים כאלה, יכול להתפרש לא כשלימות של כבוד כלפי מעלה, אבל כשהדברים באים כדי להציל נפש מישראל, וכל שכן נפשות מישראל, ועל אחת כמה וכמה עדרים עדרים מישראל, והוא בבחינת מסירות נפש, כמו שמרסקים את היחלום שבכתר המלך כדי לעשות מזה תמיסה להציל את בן המלך, זה היה הניצחון של גילוי סתרי תורה ברבים.

לכן ביום הזה שאנחנו שמחים עם הגילוי של סתרי תורה ברבים, צריך כל אחד לנדור בנפשו, את הדבקות בידיעה הזאת - בקודש העליון הזה, כמו שראינו הרבה בלימודים שלמדנו בדברי המגיד ז"ע ובדברי אדמוה"ז ז"ע שזכינו לעסוק בהם, איך אדם יכול ע"י הלימוד שלו, להמשיך אלוקות משמי השמים ממש, על דרך הפסוק (דברים לב, ט) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, שמזיז החבל למטה ומנענע עולמות למעלה. והשמחה היום, היא העוז והתעצמות, כשאנחנו יודעים את זה ושמחים עם זה, ומקבלים מזה עוז וחיבור עליון להתגלות הקדושה בעולם.

(י"ט סכלו תשע"ח)

הילולא של דבקות בה'

בסעודת שבת תקנו לומר 'אתקינו סעודתא דמהימנותא' (שעה"כ דרושי שבת דרוש א), בכדי לייחד את סעודת השבת למטרתה, ולהבדילה משאר הסעודות. סעודה זו היא סעודה של אמונה, סעודה שבאה לסמל ולחזק את האמונה בה' ע"י קדושת שבת. דבר זה הוא עפ"י דברי הוזה"ק (ח"ב כפת). שכל עניני קדושה צריכים הזמנה, כי עניני הסטרא-אחרא שורים בחינם ובלא הכנה, ואילו ענין הקדושה צריך הזמנה. גם בעניין של הסעודה הגדולה הזאת - הסעודה של י"ט סכלו, יומא דהילולא של המגיד ויום ההצלה והיציאה מהמאסר של אדמוה"ז, צריך הזמנה מילתא, לדעת לשמחה מה זו עושה.

למרות שכל אחד יודע שהשמחה היא בהילולת המגיד וגאולת אדמוה"ז, בכל זאת צריך עדיין לברר לשמחה מה זו עושה, מה נקודת השמחה של הילולת המגיד, ומה נקודת השמחה לכבוד אדמוה"ז? במה השמחה? למה אנחנו שמחים? וכפי עומק הברור, כשנודע את העניין הזה, אז השמחה תוכל להיות ביטוי, ולהיות כלי לאור של הילולת המגיד, ושמחתו של אדמוה"ז.

והאמת שקשה להביע את הדברים במילים, כי דברים אלו קיימים כמה שהם יותר גבוהים אין להם אפילו אחיזה בדיבור, ודאי לא במעשה, אולם בכל זאת, כיון שאי אפשר לדבר יחד אלא במילים, אז צריך להשתמש בכח הדיבור. ובאמת השמחה ביום ההילולא של המגיד והשמחה של בעל התניא, שניהם זה הילולא של גילוי הבעש"ט ותורתו. ואנחנו שמחים בשמחה הזאת כי השמחה של הבעש"ט, של המגיד ושל אדמוה"ז, זה השמחה של הדבקות בקב"ה! שמחה של אהבה ויראה! שמחה של האור החדש שירד לעולם, והתגלה בשפע קודש וברוממות. ענין הגילוי שכל

יהודי ויהודי יכול לגעת ממש בעליונים, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (דברים לב, ט), שיכול כל יהודי שתהיה לו אחיזה במורגש באהבה ויראה ובדבקות מורגשת, בכח קדושת הבעש"ט וקדושת המגיד, שהיה דולה ומשקה מתורת הבעש"ט, ואחריהם אדמוה"ז שבמסירות נפשו השקה מהמעייין לאלפי אלפים, ובוודאי שדווקא ע"י המסירות נפש, אז כח קליטת האור זרוע לצדיק הוזה בנשמות ישראל הוא לאין ערוך.

ובכן כאשר אנחנו חוגגים את הסעודה הזאת, יש להקדים לעשות 'אתקינו סעודתא דמהימנותא' ודא היא סעודתא דקוב"ה ממש, שאף שאין זה סעודת שבת או יו"ט שיש לנו ציווי להתענג או לשמוח, אבל כן יש לנו ציווי לשמוח עם יראה ואהבה ולהחזיק בהם.

כמו בכל דבר ועניין, שצריך אדם לדייק את מעשיו, כך גם בהילולא הגדולה הזאת, צריך לדעת עם מה אנחנו שמחים, שמחים הבעש"ט, עם המגיד, עם האדמוה"ז, שמחים עם אור התורה, עם האותיות הקדושות הללו שהם הביאו אלינו. כי מאז יכול כל אחד ואחד להחזיק בשולי גלימת הבעש"ט ע"י כל הצדיקים שהטעימו ממעיינותיו לעם ה'. ובצעם החגיגה הזאת, זה גם ההילולא של ה'תולדות' ושל הרבי ר' מיכל'ע זלאטשובער, של רבי פנחס קאריצער ושל המאור עניינים ושל כל הצדיקים, שאם חלילה הייתה הקדושה הגדולה נעלמת מהעולם, ע"י הקטרוג שהיה על החסידות, ואלמלא הדולה ומשקה של המגיד, איך היינו מפסידים טובה וברכה גדולה כזאת! של כל כך הרבה רועי ישראל, שהוסיפו יראה ואהבה בעולם, ורעו את האמונה על דרך שכתוב (תהלים לו, א) שכן ארץ ורעה אמונה, שהזינו את האמונה בכלל ישראל לשבטיהם ולדורותיהם, עד שמלאה הארץ דעה את ה'.

כבר הזכרנו את דברי הספורנו (הובאו לעיל בסעודה תשע"ח) על הפסוק (בראשית לב, כו) וירא כי לא יכול לו, שהסיבה מדוע לא יכול לו, כי יעקב אבינו לא הסיח דעת מהקב"ה, ומי שאין לו היסח הדעת מדבקות, שום דבר לא יכול לפגוע בו. אם כן איך בכל זאת הצליח המלאך להזיקו עד שיתקע כף ירך יעקב? אומר הספורנו, שהקב"ה הראהו חלק מחטאי רועי ישראל העתידים, דהיינו המלכים שלא התנהגו בשלימות, וכאשר יעקב אבינו ראה זאת, חלשה דעתו ומתוך כך יכול היה המלאך לפגוע בכף ירכו.

אבל כאשר באו רועי החסידות, הבעש"ט המגיד ותלמידיהם, הם ובניהם ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, והאירו את הגולה עד שהייתה כל הגולה כולה כמדורת אש, אש של אהבה, אש של יראה, אש של דבקות, אש של קרבת אלקים, אש של מלחמה בסטרא-אחרא, כל דור ודור עם המלחמה שלו, וכל צדיק וצדיק עם הכוחות המיוחדים שלו. אם זה ה'תולדות' או רבי פנחס קאריצער, לא הרי רבי פנחס קאריצער כרבי מיכל'ע מזלאטשוב, ולא הרי רבי מיכל'ע מזלאטשוב כרבי שלמה קארלינער. לא הרי רבי שלמה קארלינער כהרי הבארדיטשובער רב, ולא הרי הבארדיטשובער רב כהרי רבי מענדלע מוויטפסק, וכן הלאה והלאה. על כל צדיק וצדיק ניתן לחבר ספר שלם זה ספר תולדות אדם' (בראשית ה, א), והכל מכוחו של אותו זקן הבעש"ט הקדוש.

נמצא אם כן, שההילולא היום, זה הילולא לאהבה, הילולא ליראה, הילולא לדבקות! הילולא לרועי ישראל שהחזירו עטרה ליושנה, ולימדו דעת את העם בלהט אש, והיו שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא, בדרגות עצמות ונפלאות, עד שאין לתאר ואין לשער עד לדורות אחרונים ממש, זה ההילולא ביום הזה.

לכן כאשר אנחנו שמחים בהילולא הזאת, זה לא רק שמחה של פעם, על מעשה שהיה אז כשאדמוה"ז ניצל ויצא ממאסר והצליח לפרסם את החסידות, וזה לא רק הילולא על מה שהיה שם אצל המגיד והשישים גיבורים שלו, שעלו והתקדשו ונקשרו בקשר עליון. אלא השמחה היא על הדבקות שלנו, על אהבה ויראה שלנו, על היכולת לעצום עיניים וללכת לאותו מקום שהנביאים הלכו. למרות שהנביאים היו נביאים ואנחנו לא, אבל עדיין אנחנו יכולים לכוון את המעשים שלנו, כמו שהם כיוונו את המעשים שלהם, עד שגם הצדיק הקטן בן דורנו, אם הוא הולך בדרכי החסידות באורו של משיח, בתורה ועבודה, ביראה ואהבה ודבקות, גם אם הוא לא זוכה להשגות שכתוב אצל המגיד ואצל ה'תולדות' ורבי ייבי וכל הקדושים האלה, אך לפי ערך הוא צועד באותו שביל ונשפע מקדושתם.

שמעתי פעם מאחד הצדיקים, שבשעת חורבן בית המקדש כילה הקב"ה חמתו על עצים ואבנים, אבל התורה נשארה בשלימותה, והתורה גדולה יותר מבית המקדש, וכבר הרחבנו במקום אחר לבאר היאך קדושת בית המקדש נמשכה מקדושת התורה, שלכן היו מונחים לוחות הברית בארון ומשם נבעה קדושת בית המקדש. וכמו כן בנידון דידן, אע"פ שהצדיקים הללו כבר לא איתנו, אבל הקדושה שלהם נמצאת ומה זרועו בחיים אף הוא בחיים (ע"ד הגמ' בתענית ה:), האור של הבעש"ט חי וקיים, והאור של הצדיקים נמצא, וגם כהיום הזה מי שמנסה ללכת בדרך הצדיקים, יכול להבקיע חומות! ולהגיע לאהבה ויראה ודבקות ולמדריגות עצמות ונפלאות ולרוממות וקדושה.

ידוע הסיפור שפעם היו התלמידים אצל המגיד, והמגיד אמר להם איזה דיבור של עשרים וארבע מילים, אחר כך כשנסעו לדרכם, התעמקו ועיינו במילים הבודדות הללו ששמעו מהרבי, ואמרו לבעל-העגלה שילך לפניהם, והם הלכו ודנו והתעלסו באהבים בקדושת דברי הרבי. כך עבר כל הלילה, עוד שעות ועוד שעות והם אינם שמים לב, עד שהבעל עגלה רגז עליהם וקרא: אתם חסידים?! איני מבין אתכם, מעריב כמעט לא התפלחם מדבקותכם, גם שחרית רוצים אתם לא להתפלל...?

ידוע הסיפור עם המאיר עיני חכמים' שחיבר ספר שלם על חנוכה, ורעיון הספר התחדש והתגלה לו כאשר ראה את רבו בעל 'אור המאיר' מנקה את הבזיכים. היכן מצאנו קדושות כאלה? מה זה הדבר הזה? זה ההמשכה של היחודים הקדושים, שהורידו קדושה לעולם עד בפועל ממש, עד שכאשר התלמיד ראה את הרבי מתעסק בנר מצוה, נולד בקרבו תורה אור. ומי שלומד בספר הזה עומד ומשתומם מגודל המראה ועומק המושג. כל זאת מקדושת הצדיקים האלה, שבגודל הדבקות שלהם, ולגודל הסוד שהבעש"ט

פוי שניזים ברדהז

המשך מעמוד 21

בהם: ליקוטים יקרים (תקנ"ב), אור תורה (תקס"ד), אור האמת (תרנ"ט), ועוד. ברור האחרון אף יצאו התורות בהוצאות חדשות עם מראי מקומות והערות שונות, אך עדיין הורגש החוסר הגדול במהדורה מבוארת ומאירת עיניים כיאה וכיאות לתורת מייסדי החסידות.

התורות המופיעות בקבצים אלו מעולם לא נערכו וסודרו במתכונת ספר וחיבור אחיד, כפי שמעיד עליהם הרב המלקט, "שהם ליקוטים מכמה כותבים שלקטו אחרי האמרים, ולא היו מסודרים יפה בלשון מסודר, ומה גם מחמת חביבתן היו מועתקים כמה פעמים והיו משובשים מאד וחסרים באיזה מקומן. ואם באתי להגיה כחשקי ורצוני הייתי מוכרח לכתוב הכל מתחילה כחדשה, והיה קשה עלי הדבר הזה מאד".

על כן, נוסף על העומק העצום שבדברים עצמם, שבהם טמונים וגנוזים יסודות משנת החסידות כולה, נצטרף גם הקושי מצד אופן וסגנון רשימת הדברים, שנכתבו לרוב רק ברמיזה ובקיצור, ולעתים בלשון סתומה ובאופן המשתמע לתרי ולתלת אנפי. מכל טעמים אלה, לא בקלות עולה הלימוד בספר זה, ולא אחת חש הלומד כי יש צורך בתוספת ביאור לדברים, ולשם כך באה בשורת המהדורה המדוברת.

על המהדורה החדשה והמבוארת של 'מגיד דבריו ליעקב' שוקדים הרב זלמנוב והרב קפלן, שכבר הוציאו לאור עולם את סדרת 'כתר שם טוב' המבואר, ועל גביהם מנצח הגאון החסיד רבי מענדל וועכטער שליט"א, מגדולי משפיעי חב"ד. על מנת לעמוד על כוננתו של רבינו המגיד השוו העורכים את הנוסחאות השונות של 'תורות' המצויות במקביל בספרים ובכתבי היד השונים, ולאורם כתבו את הביאור המשלב גם הרחבה במידת הצורך מספרי חסידות מאוחרים יותר.

"יש לציין", מעיר הרב קפלן, "שמלבד הספרים הנדפסים נמצאים בספריות שונות עד היום הזה עוד העתקות של אותם כתבי יד, ורק לאחרונה נדפסו מכת"י תורות חדשות של המגיד שלא שזפתן עין הדפוס מעולם. כל זאת, כמובן, נוסף לתורות המגיד הרבות המופיעות בכתבי תלמידיו, ובאופן מיוחד בקדושת לוי' לרבי לוי יצחק מברדיטשוב, 'אור המאיר' לרבי זאב וולף מז'יטומיר ו'אורח לחיים' לרבי אברהם חיים מזלאטשוב, זכותם יגן עלינו".

על מתכונת הביאור מסביר הרב זלמנוב: "כידוע דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר, ובתורת הבעש"ט והמגיד הדבר נוכח ביתר שאת. כשיש קושי בהבנת הדברים, לא אחת הנוסח המקביל שיש בו שינוי של תיבה או שתיים מספק את המפתח להבנה, כמו גם 'סימנים' אחרים בגוף הספר העוסקים באותו נושא שופכים אור ומסייעים ביותר.

"הביאור מבוסס על דברי רבותינו המגיד והבעש"ט במקומות אחרים, והרחבנו בהבנת המושגים לפי הצורך. בעיקר אספנו את הדברים משלל המקומות וקיבצנו אותם יחד כשולחן הערוך שלא יזדקקו הלומדים לטרוח לכך ויוכלו לעיין ולהעמיק מיד".

ומעתה יתבשם כל הרוצה לטעום מן האור כי טוב הוא. ■

גילה, הם הורידו את הקדושה עד בפועל ממש. עד שאפילו מעשיהם הגשמיים והלבושים החומריים שלהם צעקו דבקות ואור התורה, וכמו שמצינו אצל הנביאים וכדברי חז"ל (ברכות ז'): אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה, שנאמר (מלכים ב' ג, יא) פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו, למד לא נאמר אלא יצק, מלמד שגדולה שמושה של תורה יותר מלימודה.

לפי המדובר כאן, אז ההסבר בזה הוא שכאשר אדם לומד תורה מרבו, אז ודאי שיש לתורה השפעה על המעשים שלו, כי החכם ניכר גם במעשיו, במאכלו ובשתייתו, בדיבורו ובהילוכו ובכלכלו דבריו (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ה ה"א), וגם אמרו חז"ל (ברכות גז). איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה, בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך (משלי ג, ו). אך אצל הצדיקים הקדושים האלה, תלמידי המגיד והבעש"ט, תלמידי תלמידיו של אחיה השילוני הנביא, שהיה רבו של הבעש"ט כידוע, המעשים הגשמיים הפכו להיות בעצמם גופי תורה, ומי שהיה רואה מעשים גשמיים אצל הצדיקים האלה, היה משתגע מרוב יראה ואהבה, מלראות אותם אוכלים, לראות אותם שותים ומתעסקים, והדברים עתיקין.

כדברי המסילת ישרים (פכ"ו) שמיטיב להסביר את העבודה הזאת של החסידים, ואפשר לומר שמי שלא ראה צדיקים מימיו, או מי שלא קרא על צדיקי אמת תלמידי הבעש"ט, יקרא את דברי המסילת ישרים ולא יבין מה כתוב כאן. הוא יכול רק לתאר בערך, כלשון הגמרא (עירובין א): אסברה כמה דדמי ליה, אבל הוא לא יבין באמת. וכך הוא לשון הרמח"ל: והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו, אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות ענייני קדושה ממש, וסימנך אכילת קדשים שהיא עצמה מצות עשה, ואמרנו זכרונם לברכה (ספספי נט: ועוד) כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים... כללו של דבר, ענין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלקיו, עד שבשום מעשה אשר יעשה לא יפיר ולא יזוז ממנו יתברך, עד שיותר יתעלו הדברים הגשמיים אשר ישמשו לאחד מתשמישיו כמה שהוא משתמש בהם, ממה שיורד הוא מדבקותו ומעלתו בהשתמשו מדברים גשמיים.

עוד הוא כותב שם:

ואמנם זה בהיות שכלו ודעתו קבועים תמיד בגדולתו יתברך, ורוממותו וקדושתו, עד שימצא כאילו הוא מתחבר למלאכים העליונים ממש עודהו בעולם הזה.

הקב"ה נתן רשות לנשמת הבעש"ט לרדת לעולם יחד עם כל הצדיקים הקדושים, עד שקם עם שלם של צדיקים הצופים במרכבה. 'צופים במרכבה' הכוונה, שאדם יכול לשבת בעולם הזה בבית שלו, אבל בעצם הוא נמצא בשמים, מטייל בין המלאכים ומתקשר עמם, זה היה עם שלם, גדודים גדודים של צדיקי עולם שהיו צופים במרכבה, עובדים את ה' עם המלאכים, וממילא המעשים הגשמיים שלהם, היה בהם קדושה הרבה הרבה יותר מהמעשים הרוחניים שלנו. אמרו על הרבי ר' אלימלך, שגופו היה קדוש הרבה יותר מנשמה של אחרים.

וההילולא שאנחנו עושים כאן היום, זה לא הילולא לאיש מסוים או להשתייכות קבוצתית מסוימת, ההילולא הזאת היא לאהבה ויראה, הילולא לדבקות, הילולא לאור ה' שירד בעולם, הילולא לאפשרות שלנו ללכת אל הקודש הזה. לתת תהילה לה' על האור הזה שהוא הוריד בעולם ושיש לנו רשות לגעת באור הזה.

ההילולא הזאת זה 'גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה', שאנחנו יכולים לעשות את ה'שמושה' הזה בחיים שלנו, ללכת אל הבעש"ט והמגיד, לא לאוקראינה... אלא לספרים הקדושים! ללכת למה שהם גילו בעולם, לאור שהם הביאו בעולם הזה. אדם יכול להיות כאן בעולם, לעשות דברים גשמיים, לטפל בילדים שלו, לקנות, לעשות מלאכה, לעבוד ולהשתכר או ללמוד תורה וכל דבר אחר, ובאמת נפשו בעליונים! חסידות לימודה של אדם - אם הוא קצת שמור ונקי ומשתדל ללכת בדרך ה' - יכול להתהלך בעליונים ולהיות מבני היכלא דכסיפין למחזי זיו דזעיר אנפין, יהון הכא בהאי תכא דבי מלכא בגילופין.

(י"ט כסלו תש"פ)

מתוך החוברת החודשית 'חשבתי דרכי'. לקבלת החוברת
chishavtideerchy@gmail.com : בדוא"ל

אברהם היסקוד

"לקחנו עניינים בסיסיים
באמונה ובהשקפת
עולם יהודית, שנמעט
כל יהודי רוצה להבינם
ולרדת לעומקם, והגשנו
עליהם את תורת הרבי
בצורה נהירה וברורה"
• הרב מנחם ברוך
בשיחה מיוחדת על ספרו
החדש 'סוגיות יסוד'
בהוצאת 'מעיינותיך'

הרב מנחם ברוך

במרכזה של כל התוועדות נאמר בדרך כלל מאמר חסידות. צורת אמירתו הייתה שונה ממתכונת ההתוועדות כולה. קודם המאמר זימר הקהל בדבקות ניגון מיוחד ('ניגון רוסטוב'), שהכין את הלבבות לנביעה הצפויה. את המאמר היה הרבי משמיע בניגון מיוחד, בעיניים עצומות. פותח בפסוק או במאמר חז"ל, מציין שאלות שנשאלו על כך בכתבי החסידות של קודמיו, ומרחיב בביאור שמעפיל לגבהים חדשים בסודותיה העמוקים של תורת החסידות.

כשלומדמים את מאמרי החסידות של הרבי, לאחר עיון במאמריהם של אדמו"רי חב"ד הקודמים באותו עניין, רואים את העומק המיוחד שאליו הגיע הרבי, ולאלו דרגות גבוהות של התבטלות לקב"ה ודבקות בו כיוון והוביל את האדם.

דברי תורתו הועלו על הכתב לאחר ההתוועדות, בעזרת צוות 'חוזרים', בעלי הבנה מעמיקה וזיכרון פנומנלי, ובראשם הגאון החסיד הרב יואל כהן ע"ה, שבמוחו הגאוני היה מסוגל לקלוט את האוצרות הגדולים ששפצו במהלך ההתוועדות, ולשחזר אותם במלואם לאחר השבת או החג.

רוב ההתוועדויות נכתבו במתכונת שבה נאמרו, בדרך המאפשרת לקרוא לחוות את תוכנה ומהלכה של ההתוועדות. רישומים אלה מרכיבים את רובה ככולה של סדרת הענק 'תורת מנחם'.

במקביל נערכה לדפוס בכל שבוע שיחה אחת במתכונת מקיפה יותר. זו הייתה יכולה להיות משולבת מכמה שיחות, שנאמרו בזמנים שונים, והיא התמקדה בנושא מסוים ובמהלך מסוים. שיחות אלה הוגהו על-ידי הרבי, שאף הוסיף הערות וצינוני מקורות. מהשיחות השבועיות האלה נבנתה סדרת 'לקוטי שיחות', שבה ט"ל כרכים, וייחודה בהיותה חתומה בגושפנקא דמלאכא.

ספריית מעיינותיך השיקה בחודשים האחרונים ספר חדש, שנחטף במהירות מהמדפים ואזל זמן קצר אחרי הופעתו. עכשיו נדפסה מהדורה שנייה, לרגל יריד החסידות, בעבור שוחרי התורה הצמאים לאור חדש. שם הספר 'סוגיות יסוד', מאוצר תורתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, והוא נכתב ונערך בידי הרב מנחם ברוך, שמאחוריו יכול עשיר של ספרים ופרסומים, המוגשים בלשון בהירה ושווה לכל נפש.

הרב ברוך, יש כל כך הרבה ספרים העוסקים בתורתו של הרבי, גם ספרות בסיס, גם ספרי פרשנות וביאור – מה החידוש בספר הזה? למעשה בספר הזה יש חידוש גדול. אם יהודי רוצה להבין נושא מסוים במשנתו של הרבי, למשל, איך הרבי רואה את סוגיית הבחירה החופשית? הוא יתחיל לחפש, וימצא התייחסויות רבות, אבל הן אינן מרוכזות יחד. הוא יאתר שתיים-שלוש פסקאות העוסקות בנושא הזה בשיחה אחת, ועוד נקודה במאמר חסידות אחר וכו'. חז"ל כבר אמרו על כך "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר". כשאתה רוצה להקיף סוגיה, אתה צריך ללכת להרבה מקורות. לא כל אחד מסוגל לעשות זאת, וגם לא כל אחד זוכר בדיוק איפה כל דבר נמצא ואיך בונים את כל הפרטים האלה לבניין אחד.

האמת היא שהמתכונת הבסיסית של רוב ספרי החסידות אינה שואפת להקיף סוגיה על כל היבטיה.

נכון מאוד. זה למשל ייחודו של ספר התניא, שלא נכתב במתכונת דרושי החסידות הרגילים, אלא כספר שיטתי, הבנוי נדבך על נדבך. אבל רובם ככולם של מאמרי החסידות נפתחים בדרך כלל בפסוק מפרשת השבוע או מההפטרה או מענייני המועדים וכדומה, והם מבארים נקודה מסוימת, ומסתעפים לעניינים נוספים בתורת החסידות. גם תורתו של הרבי בנויה במתכונת דומה.

הרבי מיעט לכתוב את תורתו. איך באמת היא נכתבה? במקום שאני אשיב, אפנה אותך להקדמת הספר שבה הצגנו זאת בהרחבה:

את אוצרות תורתו הנחיל הרבי לציבור בעיקר בהתוועדויות הגדולות שנערכו בבית מדרשו. כל התוועדות כזאת נמשכה שעות רבות, ובמהלכה נשא את דבריו כמעייין שאינו פוסק, בעוד הקהל מקשיב בדממה ומתאמץ לקלוט את השפע העצום. בדרך כלל היה פותח בענייני דיומא, ועובר למגוון רחב של עניינים, מניחות סוגיות תלמודיות, הארת סוגיות בחסידות, ביאורים בפירוש רש"י על התורה, עיונים בספר הזוהר, ומתן הדרכה רוחנית בעבודת הבורא.

האלה רואה את החידושים המיוחדים ואת הבהירות המופלאה שהרבי מעניק להם.

אתה יכול להדגים זאת?

קח למשל את נושא הבחירה החופשית. בדרך כלל עוסקים בשאלה של 'ידיעה ובחירה', אבל האמת היא שעצם עניין הבחירה אינו פשוט כלל. האם באמת יש לי בחירה חופשית? כשאני מחליט לעשות משהו – אני באמת חופשי או שיש פה נגזרת של השפעות שלמעשה מאלצות אותי לעשות כך או אחרת?

יש לי בחירה אם להיכנע להשפעות האלה או להתגבר עליהן.

בדרך כלל אומרים שהבחירה נובעת מהיותי בעל שכל, והשכל יכול להחליט שהוא גובר על הרגש ועל ההרגלים ועל נטיות כאלה ואחרות. אבל מה קורה בשכל עצמו, אם אני מגיע למסקנה מסוימת? האם אז יש לי בחירה חופשית, או שברגע שהבנתי כך, אני עכשיו כפוי לפעול לפי הבנתי.

שאלה מעניינת. ומה הרבי אומר על זה?

הרבי מחזק את השאלה תוך שימוש בניסוח מופלא. כך כותב הרבי: "אצל בר שכל, שכלו מכריחו וכופהו יותר מאשר הכפייה בשוטים". זאת אומרת, שהשכל שלי מכריח אותי וכופה אותי יותר מאשר אדם שעומד עליי עם שוט ומכריח אותו לעשות את מה שהוא מצווה עליי. אם כן, האם כשאני מגיע למסקנה שכלית מסוימת יש לי בחירה לעשות משהו אחר? ואם חס ושלום השכל מביא את האדם למסקנה נגד מה שכתוב בתורה, האם יש לו עדיין בחירה לקיים בכל-זאת את מה שהתורה קובעת?

והתשובה?

הרבי יורד לעומק העניין של הבחירה, ומסביר שבסופו של דבר גם השכל לא מכתוב ליהודי דבר. הוא בוחר להקשיב לשכל. הוא בוחר לקבל אותו. מעל השכל נמצאת עצם הנפש שלו, ושם הוא חופשי לחלוטין. הוא יכול ללכת נגד השכל, נגד הרגש, נגד ההרגלים, נגד הכול. ואם הוא בחר ללכת עם השכל, או עם הרגש, או עם השפעות כאלה ואחרות – הוא בחר לעשות את זה; זאת בחירה שלו.

כיצד באמת יש נקודה כזאת שהיא בחירה מוחלטת? שהיא בחירה חופשית לגמרי ששום דבר לא מכתוב אותה? הנה כי כן, זהו נושא שהוא בהחלט מרתק, והרבי מגיע בסוגיה הזו

לעומקים מופלאים.

הקורא שאינו מורגל בלימוד שיחותיו ומאמריו של הרבי יוכל להבין את הדברים?

זו בהחלט הייתה אחת ממטרות הספר – להביא את תורתו של הרבי גם למי שאינו מורגל בלימודה ואינו מכיר את סגנונה הייחודי. סידור הדברים, פתיחת ראשי התיבות ודברי הקישור וההנחיה והביאורים – פותחים את הדברים לכל אחד ואחד.

אם הספר נחטף מהמדפים זה אומר שבהחלט יש לו ביקוש.

אכן, ברוך השם אנחנו מקבלים תגובות מאוד נלהבות מציבור מגוון מאוד. גם חסידי חב"ד, שהוגים בקביעות בתורת הרבי, מצאו את עצמם מתעשרים מהמבנה המיוחד של הספר, שמרכז את כל החומר בנושאים האלה. ובוודאי שהציבור הרחב גילה כאן שער רחב להיכנס לתורתו של הרבי ולהבין את גישתו הייחודית בנושאים הנדונים בספר. האם יש כוונה להמשיך ולהוציא ספרים נוספים באותה מתכונת, בנושאים נוספים?

אכן, בעקבות הצלחת הספר הזה אנחנו מתכוננים להוציא לאור ספר שני, שיעסוק בנושאים נוספים. ונתפלל שהשם יתברך ייתן את הכוח ואת התבונה למלא את המשימה, ולהפיץ את מעיינות החסידות חוצה, ובכך לקרב את ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו. ■

לצד כל אלה הרבי כתב רשימות תורניות ורכבות איגרות, שבהן דן בעניינים רבים ומגוונים, ואלה כונסו בסדרת 'איגרות קודש', המקיפה נכון לעכשיו שלושים ושלושה כרכים.

ואתה בעצם אומר שהספר החדש מנסה לעשות סדר בים העצום הזה. מתוך הים הגדול הזה בחרנו עשרה נושאים, ובהם ניסינו לרכז את הדברים בצורה מסודרת, הן פשוט לאסוף את כל החומר, הן לבנות אותו במבנה שיטתי.

איך נבחרו עשרת הנושאים האלה ולמה הם דווקא?

לקחנו עניינים בסיסיים באמונה ובהשקפת עולם יהודית, שכמעט כל יהודי רוצה להבינם ולרדת לעומקם. היחסים שבין אמונה לידיעה שכלית; מהותה של הבחירה החופשית; המושגים נס וטבע; סוגיית 'דירה בתחתונים'; ניסיונות; ביטחון; שכר ועונש; השגחה פרטית; מסירת נפש; הגאולה.

בכל הנושאים האלה רוכז כל מה שאפשר היה למצוא בתורתו של הרבי. אחרי שנאסף כל החומר בא השלב של העבודה הקשה באמת: לנסות לתפור הכול למהלך רציף, למרות שהדברים לא נאמרו כך ולא נכתבו במבנה הזה במקורם. לצורך כך אני משתמש בפתיחים, בסיכומים, בהסברים פה ושם כשצריך – בהגשה של הרעיונות ושל הדברים. מתוך כך הלומד מקבל עשרה נושאים מאוד משמעותיים ובהם השקפה שלמה.

אם אני מבין נכון, הספר משלב קטעים בלשון המקורית של הרבי והסברים וביאורים שאתה כותב.

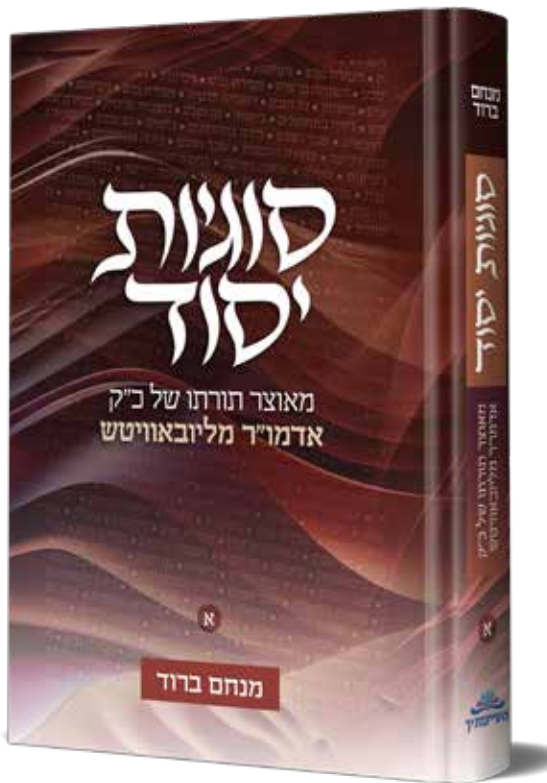
אחת המטרות שלי בעריכת הספר הייתה להביא לקורא את דברי הרבי כלשונם, 'לשון הרבי', ועם זה להקל על הקורא בהנגשת הדברים ובהבהרת מושגים שאולי אינם נהירים לו. לשם כך מובאים דברי רקע, הקדמה ודברי סיכום, במהלך הגשת הדברים. דבר זה בא לידי ביטוי גם במבנה העיצובי של הספר – דברי הרבי המקוריים באים בגופן (פונט) שונה מההסברים ודברי ההנגשה. לאורך הספר יש

בטקסט גופן שמציין את דברי ההגשה וההסבר, וגופן שבו מופיעים דברי הרבי המקוריים. מי שקורא את הספר מזהה מהר מאוד את המבנה הזה. יש גם חלוקה לכותרות, לסעיפים וכו'. כך ניתן לקבל סוגיה שלמה, מקיפה. בזה חידושו של הספר, כי זה דבר שלא היה כמוהו במתכונת הזאת.

הסוגיות שנבחרו נידונות בהרחבה בספרי חז"ל, הראשונים והאחרונים, ומה החידוש כאן?

כל מי שנחשף לתורתו של הרבי רואה שיש כאן מעיין בלתי-נדלה ואור חדש ומקורי. הרבי לקח דברים שגדולי ישראל עסקו בהם גם בעבר אבל העניק להם בהירות ועומק בלתי-רגילים. רואים זאת בכל התחומים ממש: במחשבה ובהשקפה, בסוגיות תלמודיות חריפות, בענייני חסידות, ועד ביאורים בפרקי אבות ובפירוש רש"י על התורה. אתה פוגש שוב ושוב אנשים שמתבטאים: "אני נרעש כל שבוע מחדש: איך אפשר ללמוד את פירוש רש"י, שמסתכלים עליו כאילו הוא פירוש לבן חמש למקרא, ופתאום אתה רואה את המבנה ואת הדיוק ואיזה עומק יש שם, ואיך כל פרט מחושב ומתוכנן וכל דבר בנוי על תילי תילים של דיוקים".

גם בסוגיות שנבחרו לספר הזה ניתן לראות את העומק המיוחד שמאפיין את גישתו של הרבי. ואדרבה, דווקא מי שלמד את העניינים

החסיד ממשין האור לדרגות תחתונות

האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנויקין (א, ב)

כי הנה כתיב צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, פירוש כמו על דרך משל החסיד הוא הנותן בויתור יותר מן הצדיק (ועי' ברש"י שבת פט"ז קכ, א), כך למעלה, מבחינת צדיק נמשך ההשפעה בכל דרכיו, שהוא בבחינת פנימיות, כמו שנאמר כל ארחות הוי' כו', אבל להיות נמשך גם בכל מעשיו, היינו שיהיה גילוי גם בחיצוניות ממש למטה בעשיה הגשמית, וכמו בבית המקדש שהיה יורד אש שלמעלה כו' - זה נמשך מבחינת חסיד, שהוא חסד עליון דאריך אנפין, בחינת ארך אפיים, שעל זה נאמר וגדל חסד - בויתור רב, עד שיומשך גם למטה מטה, כי המגביהי לשבת על כן משפילי בשמים ובארץ כו'.

וזהו וחסידך יברוכה יברכו כה, הוא בחינת המלכות היינו להמשיך אור א"ס גם במדרגות תחתונות, וזהו איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה כו'.

ולכן מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנויקין, להפריד החיצונים כו', שעל ידי זה יתהפך חשוכא לנהורא.

(על פי אור התורה משפטים ע' א'פב)

חסידות - המשכת האור שלמעלה מהצמצום

אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנויקין רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי דברכות (א, ב)

ביאור תוכן ג' ענינים אלה סדרם ושייכותם זה לזה:

עיקר העבודה הוא מילי דנויקין, דרב יהודה לשיטתיה דכל תנוייה בנויקין, וקא מסר נפשיה אקדושת השם (כדאיאתא בברכות כ, א), ומסירות נפש היינו "מילי דברכות" (כדלקמן).

והנה ההקדמה לעבודה ב"מילי דנויקין" הוא "מילי דאבות", הם מדות טובות - תוכנה של מסכת אבות, כשהמדות טובות הם מה שקבל משה מסיני, כמ"ש הרע"ב ריש מס' אבות.

והתכלית דכללות העבודה הוא "מילי דברכות" - להמשיך ברכה מאור א"ס שלא נגע בו הצמצום כלל, כי אינו בגדר צמצום, על ידי שעבודתו של האדם היא גם כן בבחינה זו.

והענין הוא דהנה כללות עבודת האדם בקיום התורה ומצוות נחלקת לב' אופנים כלליים - דברים שיש להם שיעור, ודברים שאין להם שיעור. ונוסף לזה ישנו ענין שלמעלה מכל התורה ומצוות והוא ענין המסירת נפש, שלמעלה ג"כ מההגדרה של "דברים שאין להם שיעור".

ובהתאם לכך נעשית גם המשכה מלמעלה מדה כנגד מדה:

על ידי דברים שיש להם שיעור, ממשיכים אור שיש לו שיעור והגבלה מבחינות שלאחר הצמצום, ועל ידי דברים שאין להם שיעור, ממשיכים אור שאין לו שיעור, מבחינות שלפני הצמצום, אבל מבחינה כזו שנגע בו הצמצום. והיינו כי גם הדברים שאין להם שיעור הם בגדר תורה ומצוות הקשורים עם מציאות האדם, שזהו ענין של הגבלה.

אבל על ידי מסירת נפש, ממשיכים מאור א"ס שלא נגע בו הצמצום. דהנה במסירות נפש יש כמה אופנים, כמבואר במאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שרבי עקיבא חיפש כל ימיו למסור נפשו, וכדבריו "מתי יבוא לידי ואקיימנו", כי היה חפץ במעלה גדולה זו של מסירת נפש, מה שאין כן אברהם אבינו, שלא היה חפץ במסירת נפש בתור תכלית ומטרה כשלעצמה, אלא ענינו היה לפרסם אלקות בעולם, וכשנחשב בבית האסורים היה לו צער מזה שנתבטל לפי שעה מעבודתו לפרסם אלקות בעולם.

והחילוק בין ב' אופנים אלו בנוגע להמשכה מלמעלה, שעל ידי מס"נ דאברהם אבינו, שהיא מסירות נפש בעצם, לא מצד חשבון של תועלת, ממשיכים מבחינה שלמעלה מהצמצום לגמרי, עד שלא נגע בו הצמצום. (על פי רשימות חוברת לא)

תם ומועד בנפש הבהמית שבאדם

איזהו תם ואיזו מועד (ב, ג)

שור תם הוא שהוא משוקע ונמשך אחר ענינים גשמיים וחומרניים מצד עצם טבע מהותו, ואינו מועד לנגד אל הקדושה ותורה ומצוות. ושור מועד הוא שור נגז המנגד אל הקדושה ותורה ומצוות ותמיד הוא בהתרגשות גדולה ותאב למלאות תאוותו.

(על פי ספר המאמרים ת"ש ע' 75)

דרך תיקון למי שהורגל לנהוג בניגוד לטבעו

איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים.. שלש פעמים.. ותם, שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח (ב, ג)

"שור" - קאי על הנפש הבהמית שבאדם, שצריך לשמור עליה שלא תעשה דבר בלתי רצוי ח"ו, ואדרבה, יש לנצל גם את כח ה"שור" שבאדם (נפשו הבהמית) לדברים של טוב וקדושה.

וכיון שגם הנפש הבהמית שבישראל היא מקליפת נוגה שיש בה טוב ורע, הרי יש בטבעה גם מדות טובות, ועוד זאת, שמצד עצם טבעה אין הנפש הבהמית שבישראל מתאוה לדברים אסורים אלא רק לתאוות היתר, כמבואר בתניא פ"ח. וזהו ענין שור תם בעבודה, והיינו כשמתאוה לדברים אסורים (שאינן זה טבעה של נפש הבהמית שבישראל) ועד שנכשל רח"ל בעבירה, שאז הרי הוא בגדר "תם".

וענין "שור המועד" הוא כאשר "הרגיל בשינוי פעמים רבות", שחוזר על מעשה זה כמה פעמים עד שמתרגל בו (ונעשה לו כהיתר), ש"נעשה מועד לאותו דבר שהרגיל בו", היינו שהנהגה הבלתי רצויה נעשית אצלו כמו טבע.

והסדר לבטל דין מועד בבהמה הוא על ידי ש"חזרה בה מדבר שהועדה לו.. שור שהועד ליגח וחזר שלא ליגח.. הרי זה תם לנגיחה, ומאימתי היא חזרתו עד שיהיו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח" (כלשון הרמב"ם), וכן הוא ברוחניות הענינים, שכדי שטבע נפשו הבהמית יחזור ל"תמותו" (שתבטל ממנו רגילות זו) צריך להתייגע עם נפשו הבהמית לבטל תוקף תאוותיו כו' עד שמתבטל טבע רע זה (שהרגיל את עצמו בו), ועד שיוכל לבחון את עצמו שלא יפול בזה עוד פעם, על דרך מאמר חז"ל ד"תשובה גמורה" היא שבא לידו דבר שעבר בו, "באותו מקום כו'", ומכל מקום אינו נכשל.

(על פי לקוטי שיחות חל"ו ע' 107)

המשכה מלמעלה למטה - מהצורה אל החומר

מדין ק"ו כיצד ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים ק"ו לשכינה ארבעה עשר יום (ב, ג)

לכאורה אם כן למה לא נכתב בתורה מה שהשיב הקב"ה למשה ק"ו לשכינה י"ד יום, מה השיב לו מדרך הראיות.

אלא כי י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, הן כנגד י"ג מדות הרחמים, שתחילתם הוא שם א-ל, כי ב' הויות הראשונים אינם נכללים בין הי"ג מדות כנודע. והמדה הראשונה שהיא קל וחומר, היא כנגד המדה א-ל. ומשה אמר א-ל נא רפא וגו', לכך השיב הקב"ה מדין קל וחומר.

והענין הוא דהנה העולם התחתון אינו יכול לקבל מבי' הויות הראשונות, כי בהירות הויה גדול, ואין יכולים לקבלו כי אם על ידי אמצעות, והיינו המדה הראשונה שהיא א-ל, שהוא אל"ף והיינו פלא, שהעולם העליון מופלא מהתחתון, ואחר כך נמשך ממנו לעולם התחתון. וזהו קל וחומר, שעולם עליון נקרא קל ועולם התחתון נקרא חומר, על דרך חומר לצורה, שהנוקבא נקראת חומר והדכר נקרא צורה, וכן כאן עולם התחתון המקבל נקרא חומר.

(על פי אור תורה סימן קלז. תלת)

המשכת ברכתו של הקב"ה

האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים.. מילי דברכות (א, ה)

על ידי ההנהגה לפנים משורת הדין, שזוהו ענין החסידות, נמשכת ברכתו של הקב"ה גם כן באופן דלפנים משורת הדין. (על פי תורת מנחם ח"ח ע' 277)

נתינת כח לעליית המקבל

בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרין לה לקראת שבת כלה מלכתא רבי ינאי מתעמף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה (א, ב)

כמו בחתן וכלה למטה, הדסדר הוא שבאים רוב עם לקבל פני החתן, ואחר כך הולכים עם החתן לקבל פני הכלה, כך גם מקבלים פני שבת מלכתא.

והענין הוא דבכל עליית המקבל אל המשפיע צריך להיות תחלה המשכת המשפיע בבחינת חיצוניות שבו לבחינת חיצוניות המקבל, כדי שעל ידי המשכה זו יוכל המקבל לישא את עצמו ולהתעלות להיות קרוב למדריגת המשפיע, ואז יקבל המשכה הפנימית מהמשפיע.

וכמו שאמרו רז"ל (פסחים ק"ז, א) רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן, ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא, דהמשפיע צריך לפתוח להו לרבנן והיינו לעשות את המקבל ראוי לקבל דבר ההשפעה על ידי פתיחת הכלים והחושים שלו, וצריך לפתוח בשמעתא שיהיה דבר ההשפעה לפי ערך המקבל, ולזאת הנה מיקמי דפתח להו לרבנן לעשותם לכלי קבלה אמר מילתא דבדיחותא. כי רב ותלמיד אינם בערך זה לזה, והתלמיד צריך להיות כביטול לפני רבו, וכמאמר כל תלמיד חכם היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מור כו' שהוא בתכלית הביטול, ולזאת הנה הבדיחותא הוא נותן כח בהתלמיד שיוכל לקבל דברי רבו, ועל ידי קירוב זה של הרב לומר להם מלתא דבדיחותא, על ידי זה דוקא יוכלו לקבל ההשפעה פנימית דפתח בשמעתא.

(על פי ספר המאמרים תרפ"ט ע' פא)

מי המוחזק - הקב"ה או העולמות?!

המוציא מחבירו עליו הראיה (א, ה)

גם בעבודה הרוחנית ישנה לטענה זו של "המוציא מחבירו עליו הראיה", ו"העמד דבר על חזקתו":

קודם התפלה, לפני שמתבונן בהתהוות הבריאה מאין ליש, אזי מונח אצלו שהעולם הוא עיקר, והוא מציאות בפני עצמו ח"ו, ואז פשוט אצלו, שמה שמותר, מותר בודאי לעשות, ומה שלא יודעים בבירור שאסור - גם מותר, שהרי צריך להעמיד כל דבר על חזקתו, והחזקה היא - עולם.

אבל כשישנה הקדמת התפלה, ויודע הוא שהגשמי מצד עצמו אין לו קיום, ורק הקב"ה צריך לחדש אותו תמיד, ושכל מציאות העולם אינה אלא כדי להשלים את הכוונה של הקב"ה ש"לכבודי בראתיו וגו'" - הרי הוא קולט שכל נברא מצד עצמו נעשה תמיד אין ואפס כמו שהיה קודם בריאתו. ומה שמציאותו קיימת, הרי זה רק בגלל שהקב"ה בטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

וכאשר ההנחה היא, שבאמת אין שום מציאות, ישנו רק הקב"ה, והוא מחדש את העולם מאין ואפס המוחלט בשביל הכוונה שנתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים - אזי נחשב "מציאות" רק מה שמביא לידי כוונה זו, ולכן מביא הדבר למסקנא הפוכה: מה שאסור - ובמילא בסתירה לכוונה הנ"ל - אסור, ולא רק דברים אסורים, אלא אפילו מותרות, גם אסור. וכאשר היצה"ר בא בטענה ואומר שיש צורך בכך, אומרים לו: הבא ראיה! כי "חזקה" היא שיש רק אלקות, וממילא הרי "המוציא מחבירו עליו הראיה".

(על פי לקוטי שיחות ח"א ע' 7)

הפשתן, הגמל, החנווני ונר חנוכה

בנר חנוכה פטור.. מפני שהוא רשות מצוה (א, ה)

צפרק הכונס לאן לדיר דקתני גמל שיהי טעון פשתן (רש"י)

לשון המשנה לקמן בפרק הכונס הוא: גמל שהיה טעון פשתן ועבר ברשות הרבים, ונכנס פשתנו לתוך החנות, ודלקו בנרו של חנווני והדליק את הבירה - בעל הגמל חייב. הניח חנווני נרו מבחוץ - החנווני חייב. רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור.

ויש לבאר המשנה על דרך החסידות:

גמל - יש בו סימן טהרה וסימן טומאה שרומזים על גוף ונשמה, ועל האפשרות לבחור בטוב או ברע.

עובר ברשות הרבים - זהו העולם הזה, בו יש מקום לטעות ולחשוב שיש רבים, פיבוד ונתינת מקום למשהו נוסף שאינו חלק מרשות היחיד ליחידו של עולם.

היה טעון פשתן - פשתן הם ענייני העולם שצריך ושאפשר לבררם ולהעלותם לקדושה, להעבירם מרשות הרבים לרשות היחיד.

דהנה המיוחד בפשתן הוא כמבואר במשנה (שבת ב, ג) "כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן". נרות שבת עניינם הוא לגלות את אור ה' בעולם, ואי אפשר לגלות אלקות בעולם על ידי "צומח" המורה על גאווה וישות, מה שאין כן פשתן, ממנו ניתן ליצור פתילה שיאחו בה האור האלוקי, מאחר שהוא גדל "קנה יחידי מכל גרעין" (רש"י זכחים יח, ב), ומבואר בלקוטי תורה (ויקרא כח, ג) שזהו מפני "שנמשך מעולם האחדות" ולכן ניכר בו העניין של "גוי אחד בארץ" בתוך הארציות והחומריות.

נוסף על כך, הפשתן שמדליקים בו מוכרח לעבור "ניפוץ", ביטוש וביטול שיהיה כלי לקדושה, שהרי "אין מדליקין בחוסן" - פשתן שאינו מנופץ ועדיין עומד על "חוסנו" וגבורתו.

ומאחר שהפיכת הפשתן - ענייני העולם - להיות פתילה לאור האלוקי היא מלאכה רגישה הדורשת תשומת לב ודיוק, מדברת משנתנו על מקרים בהם הפשתן נשרף מחוסר זהירות:

נרו של חנוני הוא "נר ה' נשמת אדם" של היהודי העובד במסחר זה של בירור ותיקון העולם, ולמטרה זו תנות פתוחה לרשות הרבים. עם זאת, עליו לשים לבו לכך שהאש הפנימית הבעורת בלבו ("נרו") צריכה להשתמר בתוכו פנימה ולא לפרוץ כמו שהיא החוצה, כי אז היא עלולה חלילה לשרוף ולכלות את העולם, בבחינת "רצוא" בלי "שוב". בדרך זו העולם לא יתוקן אלא ישרף ויתכלה, וחלילה תתבטל המציאות הגשמית שבה הקב"ה רוצה לשרות, "נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", כדברי המדרש. ולכן אם "הניח חנווני נרו מבחוץ, החנווני חייב", מאחר שלא הועיל ולא עשה את שליחותו.

גם ברישא מדובר במצב לא רצוי: "נכנס פשתנו לתוך החנות ודלקו בנרו של חנוני והדליק את הבירה, בעל הגמל חייב" - החנווני טרם קנה את הפשתן על מנת לתקנו, ולפני שעשה בו את ה"ניפוץ" וההכנות הראויות לבירורו והפיכתו לפתילה, פתאום הגמל נכנס עם הפשתן לתוך רשות היחיד, כמו שהוא. גם כאן, הפשתן עלול להישרף באש ולכלות גם את כל הבירה.

אבל יש זמן חריג היוצא מן הכלל. בימי החנוכה, אומר רבי יהודה, זה הזמן לגלות ברשות הרבים את המסירות נפש של החשמונאים! המצווה היא פרסומי ניסא בחוץ, להאיר על ידי הנר במקום החשוך דווקא. ולכן, אם בלילות חנוכה אירע שמחוסר תשומת לב נשרפה וכלתה הגשמיות של רשות הרבים באש הקודש, ומרוב צימאון לה' במקום המרוחק מאלוקות - "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, בארץ ציה ועיף בלי מים" - נעשה "כלות הנפש" והסתלקות מענייני העולם הזה אל הרוח, במקרה כזה אי אפשר לחייב את היהודי בעונש על כך והוא פטור.

ברם, אין הלכה כרבי יהודה, ולכן גם בנר חנוכה חייב, שהרי המדליק את הנר היה צריך "לישב ולשמור" (רמב"ם נזקי ממון יד, ג). פירושו: צריך "לישב" - התיישבות האור בכלים. על היהודי מוטל לקיים את רצון האדון ה' בקבלת עול, ותכלית הבריאה אינה בתנועת ה"רצוא" וכלות הנפש, לא בכליין העולם, אלא בתנועת ה"שוב" - להאיר ולתקן את העולם באש מבוקרת של קדושה ולהפוך אותו למקום בו השכינה שורה.

לכן גם בזמן של מסירות נפש כמו בחנוכה, כשהאדם עומד בתנועה נפשית של התמסרות בלי גבול' לה', יש לדייק ולשמור על רצון האדון - עליו "לשבת" ברשות הרבים ולדאוג שלא ישרף אלא שיתוקן ויורא ב"נר מצווה ותורה אור".

(על פי "רשימות" חוברת כב. מתוך "מתניתא מלכתא" ע' 11)

ט"ז-כ' בכסלו בנייני האומה ירושלים

יריד ספרי החסידות אלפי ספרים במחירים מהשטעטל!

4 ספרים ב-100 ₪

3 ספרים ב-100 ₪

ועוד אלפי כותרים במחירים היסטוריים!

מתחם התפילה
 חדש! מתחם נושא מקיף ומפתיע

מתחם ההשקות
 חשיפת גנזים מאוצרות החסידות וספרים חדשים בבלעדיות!

האולם המרכזי
 • אבות החסידות • תורת חב"ד • חצרות החסידות
 • ספרי ילדים • משחקי חסידות לילדים
 • פרימיום • ועוד

מתחם האאוטלט
 מאות ספרים מבוקשים במחירי עלות!

כנסו עכשיו - www.sifreiorhachaim.co.il

הכניסה חופשית!

קטלוג מושקע לבאי היריד